

El gust per la lectura

En to de pau: una literatura carregada d'esperança
(*Res de nou a l'oest, L'amic retrobat i*
***L'ombra del Stuka*)**

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament

SEMINARI
"El gust per la lectura"
2003-2004

Direcció General d'Ordenació i Innovació Educativa
Servei d'Ensenyament del Català

En to de pau: una literatura carregada d'esperança
(*Res de nou a l'oest, L'amic retrobat i*
***L'ombra del Stuka*)**

JORDI FARRÉS I NIERGA
MERCÈ SAURINA I CLAVAGUERA

ÍNDIX

INTRODUCCIÓ	5
ORIENTACIONS PER AL PROFESSORAT	6
1. Objectius	6
2. Continguts	7
3. Orientacions didàctiques	8
I. EL VALOR DE LA PAU.....	9
1. Concepte. Terminologia. Simbologia	11
2. Els Nobel.....	14
3. L'educació per a la pau	16
II. <i>RES DE NOU A L'OEST</i> , D'ERICH M. REMARQUE	23
1. Ubicació històrica i política (Europa, 1914-1918).....	25
2. Manifestacions artístiques	27
3. L'autor	29
4. Els tres eixos centrals del llibre	31
4.1. La guerra (qui la fa, qui la declara, qui la pateix, qui hi guanya).....	31
4.2. El dolor i la misèria de la guerra	35
4.3. Una generació perduda	38
III. <i>L'AMIC RETROBAT</i> , DE FRED UHLMAN	41
1. L'autor i el context del llibre	43
2. Referències artístiques.....	47
3. Discurs narratiu i llengua literària: una breu pinzellada.....	49
IV. <i>L'OMBRA DEL STUKA</i> , DE PAU JOAN HERNÁNDEZ	53
1. Ubicació històrica i política (la Guerra Civil Espanyola)	55
2. Art: el Gernika de Picasso	56
3. L'autor i el context geogràfic.....	58
4. Els personatges.....	62
4.1. Les relacions humanes.....	62
4.2. Cadascú és cadascú	64
4.2.1. L'Elvira i els sostenidors	64
4.2.2. En Roger i el seu petit món	65
4.2.3. En David i la història genealògica.....	66
4.2.4. En Josep Arganyol i la culpa familiar	67
4.2.5. L'àvia Alexandra i la revolució perpètua	68
5. La trama narrativa i la lliçó final del llibre	68
6. El component lingüístic.....	69
V. MÚSICA PER A LA PAU	73
BIBLIOGRAFIA.....	81
ANNEXOS	83
ANNEX 1: Exercicis de comprensió lectora.....	85
ANNEX 2: Solucionari	88

INTRODUCCIÓ

Les darreres dècades del segle XX i aquests primers anys del segle XXI han estat escenari, arreu del món, d'un moviment a tots nivells: social, econòmic, polític... Han estat anys de profunds canvis, de reestructuració dels estats, de ressorgiment i protecció d'antigues nacionalitats. Aquest clima efervescent ha suscitat enfrontaments entre els pobles i migracions d'abast impensable. En aquest espai i en aquest temps, doncs, el dossier *En to de pau* vol trobar el seu lloc.

Adreçat als alumnes de primer i segon cicle d'ESO, que han crescut enmig d'aquesta societat d'un dinamisme imparabile, aquest dossier pretén ser, a través de les lectures proposades, una eina més per a l'educació en valors, una eina per reflexionar i analitzar aquest món que ens ha tocat viure i, en la mesura del que és possible, aportar-hi el nostre granet de sorra. *En to de pau* va més enllà de l'àmbit purament lingüístic i literari i es conforma com una proposta de treball transversal que engloba diferents àrees del currículum: llengua catalana i literatura, evidentment, però també ciències socials i expressió artística.

El dossier es basa en tres lectures que tenen com a rerefons un enfrontament bèl·lic i que retraten les vivències personals i individuals dels protagonistes i totes les ferides, físiques, psíquiques i socials que deixen les guerres. Aquests conflictes, que han marcat l'Europa del segle XX i que han incidit, més o menys directament, en la realitat catalana queden reflectits les novel·les escollides: *Res de nou a l'oest*, d'Erich Maria Remarque, sobre la vida d'uns soldats durant la Primera Guerra Mundial; *L'amic retrobat*, de Fred Uhlman, que permet evocar episodis de la vida centreeuropea abans, durant i després de la Segona Guerra Mundial, i, finalment, *L'ombra del Stuka*, de Pau Joan Hernández, en la qual, de retruc, es barregen episodis de la Guerra Civil Espanyola amb altres de la Segona Guerra Mundial. Tres novel·les de guerra per poder parlar de la pau a través de diferents apartats:

—Un primer apartat sobre el valor de la pau, que proposa exercicis que van des del descobriment del significat més estricte del mot *pau* fins a reflexions i activitats d'educació en valors.

—Tres apartats, un per a cada una de les obres proposades, que dóna peu a analitzar el context polític i social de l'Europa de la primera meitat del segle XX i fer-ne una reflexió crítica.

—Un cinquè apartat que intenta recollir el moment de reconciliació final que ofereixen les obres proposades a partir d'un llenguatge tan universal com la música, també present en les lectures.

Finalment s'hi han inclòs dos annexos: el primer conté dues activitats de comprensió lectora basades en *L'ombra del Stuka*; el segon, un solucionari per a algunes de les activitats proposades en el dossier.

Com en tots els dossiers que s'han proposat al llarg dels anys en el seminari *El gust per la lectura*, no cal realitzar totes les activitats del dossier. En funció de l'alumnat i dels objectius marcats per a un grup concret es pot treballar un o altre apartat o, fins, i tot, els exercicis proposats poden ser un punt de partida per plantejar-ne de nous.

ORIENTACIONS PER AL PROFESSORAT

El dossier que es presenta a continuació pretén treballar el tema de la pau utilitzant, com a punt de partida, la lectura. Tot i que el dossier s'ha articulats al voltant de tres autors i tres obres molt diferents, el treball està pensat perquè el marc lector se situï entorn de la novel·la *L'ombra del Stuka*, de Pau Joan Hernández. Aquest eix permet, si les condicions acadèmiques ho afavoreixen (curs en què es treballa, tipologia d'alumnat, etc.), una ampliació cap a les altres lectures, tant de manera directa –llegint la totalitat de la novel·la–, com de manera indirecta –partint de fragments que s'han inclòs al dossier per facilitar la tasca del docent. Aquests fets i els contextos de les novel·les han condicionat que, tot i disposar separatament les activitats per a cadascuna de les obres, en alguns apartats apareguin activitats que fan referència a les altres.

S'hi han inclòs:

- Activitats de coneixement i anàlisi del context social, geogràfic, polític, a partir de lectures de diferents textos i autors, de treball de mapes geopolítics, etc.
- Activitats transversals d'ampli espectre referides a l'educació en valors i la reflexió crítica davant dels diversos fets socials que han marcat l'Europa i el món on vivim.
- Exercicis de recerca etimològica, de reflexió lingüística i metalingüística.
- Exercicis d'anàlisi i creació literària.
- Tasques de recerca que impliquen la consulta a diferents mitjans: biblioteques, hemeroteques, Internet...
- Activitats per fomentar l'ús d'altres llenguatges: pictòric, musical, etc., tant mitjançant la creativitat artística com l'anàlisi d'estils, tècniques i materials.

Cal tornar a remarcar que aquest dossier abraça molts continguts que no s'engloben específicament en l'àrea de llengua catalana i literatura i que les obres assenyalades constitueixen un referent i una excusa per endinsar-se en altres camps del coneixement. Així doncs, en el dossier s'apleguen diferents activitats de l'àrea de ciències socials i de camps afins.

1. Objectius

1. Estimular l'hàbit de la lectura com a font de plaer i com a font de coneixement.
2. Educar i reflexionar sobre els valors de la pau, la solidaritat i la igualtat entre els pobles.
3. Educar i manifestar l'esperit crític davant les manifestacions socials i polítiques, suggerides en les novel·les, que afecten l'individu com a persona i com a formant d'un grup.
4. Respectar la llibertat de pensament sempre i quan aquest no comporti agressió vers les persones i el medi.
5. Conèixer el context polític de l'Europa de la primera meitat del segle XX.
6. Produir i analitzar textos de tipologia diversa a partir de les lectures i fragments proposats.
7. Conèixer autors dels diferents camps de les arts.

2. Continguts

Procediments

1. Comprensió i interpretació de textos.
2. Producció de missatges orals i escrits de tipus explicatiu i argumentatiu.
3. Comprensió de textos en diferents llengües i llenguatges.
4. Tècniques de reescriptura i manipulació de textos escrits.
5. Traducció de textos.
6. Utilització de diccionaris diversos: bilingües, d'expressions i frases fetes, de sinònims, etc.
7. Interpretació i ús de mapes i gràfics.
8. Anàlisi de personatges.
9. Anàlisi del discurs narratiu.
10. Tècniques de creació literària: producció de textos diversos.
11. Tècniques i reproduccions de creació pictòrica i musical.
12. Construccions de l'àmbit tecnològic.
13. Recerca d'informació en diferents fonts bibliogràfiques.
14. Ús dels mitjans de comunicació social per treballar tant aspectes relacionats amb la llengua com amb la informació aportada.

Fets, conceptes i sistemes conceptuals

1. La pau com a valor universal.
2. Relació entre mots i grups de mots per la forma i el significat.
3. L'Europa fruit de les dues grans guerres del segle XX.
4. Els moviments artístics europeus al tombant del segle XX.
5. El totalitarisme com a forma de govern.
6. La literatura com a reflex de vivències personals i d'esdeveniments socials.
7. La música com a llenguatge universal.
8. Internet i el procés d'informació.

Valors, normes i actituds

1. Valoració de la lectura com a font de gaudi i de coneixement.
2. Interès per la història com a eina per entendre fets passats i actuals.
3. Actitud crítica i reflexiva davant la privació dels drets fonamentals de les persones.
4. Respecte a les opinions d'altri.
5. Interès per la correcció en l'expressió oral i per l'adequació al context.
6. Interès per la correcció de l'expressió escrita personal com a eina de comunicació i com a herència cultural.
7. Valoració de l'enriquiment personal i social que comporta la diversitat lingüística.

3. Orientacions didàctiques

Per a l'ensenyament aprenentatge

Com s'ha remarcat abans, *L'ombra del Stuka* és l'obra que s'ha utilitzat per articular el dossier, tant per la seva proximitat emocional amb els alumnes com per les possibilitats d'enllaçar els diferents aspectes que hi apareixen amb les altres novel·les proposades (*L'amic retrobat*, de Fred Uhlman, i *Res de nou a l'oest*, d'Erich M. Remarque) i amb les diverses àrees del currículum.

L'amic retrobat és una novel·la amb àmplia acceptació entre els adolescents, tant per la seva facilitat de lectura –és un text bastant breu– com pel fet de trobar-se disponible en pel·lícula. A més, l'edat del protagonista coincideix amb la de l'alumnat d'ESO i, per tant, els estudiants –tot i trobar-se en una situació temporal i social molt allunyada– poden intentar identificar-se amb els sentiments del jove Hans Schwarz.

La tria de la novel·la *Res de nou a l'oest* ve causada pel fet de voler recuperar una obra clau en la literatura antimilitarista europea i per la força que desprèn fruit de la peripècia vital de l'autor, però presenta l'inconvenient de trobar-se pràcticament exhaurida i, per tant, és gairebé impossible d'aconseguir-ne exemplars. És per aquest motiu que s'ha inclòs una selecció de fragments ordenada al voltant de tres eixos temàtics (els que més relació tenien amb la voluntat del dossier), la qual cosa facilita el treball en cas de no disposar del llibre.

El dossier s'ha concebut com una eina de treball multidisciplinari i, per això, el treball literari i lingüístic és paral·lel al treball que comporten activitats d'altres àrees, que poden superar àmpliament els exercicis de llengua pròpiament dits. Així mateix, les diferents tipologies d'exercicis permeten tant el treball a nivell individual com el treball en petit grup, tot i que en algunes activitats hi intervé la classe sencera (debat, confecció de murals...). Per a la realització de les diferents activitats cal, la majoria de vegades, la guia del docent i la consulta de diferents eines: Internet, enciclopèdies...

Els tres apartats centrals del dossier tenen unes parts introductòries, que poden fer-se sense haver llegit les novel·les respectives. Hi trobareu exercicis per contextualitzar el marc històric i polític, els moviments de tipus cultural i artístic de l'època, i elements biogràfics de l'autor. Ens ha semblat necessari que els alumnes puguin tenir aquest tipus de referència i que puguin ubicar posteriorment la trama novel·lística en un context determinat.

Per a l'avaluació

L'adquisició de l'hàbit lector, la lectura comprensiva i la reflexió crítica –objectius proposats en aquestes orientacions– no són fruit d'una activitat aïllada ni s'adscriuen a una única àrea del coneixement: requereixen un temps i una maduració on la bona disposició i la constància juguen un paper important. Per tant, caldrà una avaluació continuada del procés lector, utilitzant les activitats proposades, i una observació constant per part del professorat en el seguiment de l'alumnat.

Altres objectius més lligats al coneixement, a la creació i a la informació (contextualització social i política, descoberta d'autors...) són valorables directament a l'aula a través de les aportacions que fa l'alumnat en la realització i la bona resolució de les activitats contingudes en el dossier.

I. EL VALOR DE LA PAU

1. CONCEPTE. TERMINOLOGIA. SIMBOLOGIA

1. Pau.

- Busqueu en un diccionari el significat d'aquesta paraula.
- Amb l'ajuda del professorat, esbrineu-ne l'origen.
- Escriviu-ne derivats actuals que encara conservin l'arrel original.

2. Segur que coneixeu algú que duu el nom de Pau. Pot ser un noi (Pau) o bé una noia (Pau, Mari Pau, Maria de la Pau). Heu de saber que el masculí i el femení no provenen de la mateixa arrel. Un prové del substantiu llatí que heu trobat en l'exercici anterior i l'altre prové de l'adjectiu, també llatí, PAULUS, -A, -UM, que significa 'petit, feble'.

- De quina arrel prové el nom propi masculí *Pau*? I el femení?
- Escriviu algun altre nom de persona que contingui l'arrel llatina que significa *petit*.

3. Irene, Frida, Frederic, Frederica... Tots aquests noms signifiquen 'pau' o tenen connotacions semblants en diferents llengües.

- Esbrineu-ne l'origen.
- Busqueu altres noms que també continguin aquest significat.

4. A *L'amic retrobat* apareixen molts noms propis masculins en alemany.

- A continuació en teniu uns quants. Traduïu-los al català, si tenen traducció, i esbrineu-ne l'origen i el significat:

<i>Nom</i>	<i>Traducció</i>	<i>Origen</i>	<i>Significat</i>
Konradin			
Fritz			
Hans			
Karl			
Adolf			
Frank			
Hugo			
Max			

- Esbrineu l'origen i el significat del vostre nom.

5. A *L'ombra del Stuka* apareixen diversos noms propis jueus. Molts noms utilitzats habitualment provenen d'aquesta llengua: Miriam, Anna, Ester, Joel, Josep... Encercleu, d'entre els següents noms, els que tenen un origen hebreu:

Ariadna	Albert	Èlia	Raquel	Tamara	Mònica	Daniel	Carla
Isaac	Sara	Sílvia	Marta	Diana	Joaquim	Helena	Judit
Tània	Elisabet	Gisela	Joan	Eva	Biel	David	Gerard

6. En les novel·les proposades trobareu referències a altres llengües: alemany, hebreu...

a) Sabríeu relacionar el mot *pau* amb la llengua corresponent?

<i>Pace</i>	alemany
<i>Shalom</i>	italià
<i>Paix</i>	grec
<i>Friede(n)</i>	anglès
<i>Peace</i>	francès
<i>Pax</i>	llatí
<i>Eirenée</i>	hebreu

b) Coneixeu la paraula *pau* en alguna altra llengua? Podeu consultar-ho a algun company estranger o buscar-ho a la biblioteca.

7. El símbol de la pau té dues representacions molt clares: una en forma d'animal i l'altra a través d'una forma geomètrica molt simple.

a) Dibuixeu-les totes dues.

b) Afegiu-hi un eslògan a sota.

c) Amb l'ajuda del professorat de tecnologia construïu un pin amb una d'aquestes imatges.

d) Amb relació a la guerra d'Iraq, Barcelona va ser un dels focus europeus quant a mobilitzacions antibel·licistes. Busqueu la imatge de la Plaça de Catalunya de Barcelona, del dia 15 de febrer de l'any 2003, on es va recrear, amb persones i espelmes, un dels dos símbols de la pau esmentats... Quin era?

8. Una cèlebre frase llatina diu: *Si pacem vis, bellum para* ('Si vols la pau, prepara la guerra'). Per altra banda, el punt 2 de l'article 26 de la Declaració Universal de Drets Humans determina el següent:

L'educació ha de tendir al ple desenvolupament de la personalitat humana i al reforçament del respecte dels Drets Humans i de les llibertats fonamentals. Ha d'afavorir la comprensió, la tolerància i l'amistat entre totes les nacions i tots els grups socials o religiosos, i la difusió de les activitats de les Nacions Unides per al manteniment de la pau.

a) Esteu d'acord amb la frase llatina?

b) Escriviu dos arguments que fonamentin la vostra opinió.

c) Per què creieu que els romans pensaven així?

d) Us sembla incompatible la màxima llatina amb el fragment llegit de la Declaració Universal de Drets Humans?

9. A partir de les respostes efectuades en l'exercici anterior, enceteu un debat a classe sobre l'anomenada *guerra preventiva*, terme que s'ha utilitzat molt darrerament en referència a la guerra d'Iraq.

10. Aprofitant que ha aparegut una màxima llatina, fixeu-vos en les següents, emprades encara en l'actualitat. Podríeu explicar què volen dir i en quin context s'apliquen?

• *In vino veritas* ('En el vi hi ha la veritat')

• *Quod natura non dat Salamanca non prestat* ('Allò que la natura no ha donat, tampoc no ho donarà Salamanca' –referint-se a la Universitat de Salamanca–)

11. A part de l'ús aïllat de frases fetes i màximes llatines, en la nostra vida quotidiana és corrent l'ús de mots o expressions llatines enmig d'una oració o un text català normalitzat: *Ergo, post meridiem, ex aequo, in situ, rigor mortis, sine die, sine qua non, in albis, in fraganti, in extremis, in vitro, quid pro quo*, etc.

- a) Escolliu dues de les expressions anteriors, o d'altres que sapigueu, i escriviu-ne el significat. Podeu consultar el *Diccionari de locucions i frases llatines*, a cura d'Antoni Peris.
- b) Elaboreu un petit text on apareguin les expressions triades.
- c) Moltes d'aquestes expressions duen la partícula *in*. De quin tipus de partícula es tracta? Com ha evolucionat en català?

12. Altres paraules que s'han conservat directament del llatí són *corpus, quòrum, quid, maremàgnum, quònim*, tot i que alguna ha variat el significat original.

- a) Llegiu atentament les oracions següents i adjudiqueu a cadascun dels mots llatins (en negreta) un dels significats proposats al quadre:
  - *Aquest arxiu conté tot el **corpus** de les inscripcions fenícies.*
  - *Ja ho has fet malbé, **tros de quònim!***
  - *Hem arribat al **quid** de la qüestió.*
  - *Han reunit 6.000 alumnes al Palau de la Generalitat. Quin **maremàgnum!***
  - *Haurem d'ajornar la votació perquè no hi ha **quòrum**.*

Significat	Mot llatí
Nombre mínim de presents en un acte, assemblea, etc.	
Talòs, maldestre	
Punt essencial, clau	
Conjunt d'una obra literària o lingüística	
Gran confusió, caos, batibull	

- b) Busqueu algun altre substantiu català que s'hagi conservat igual que el seu corresponent llatí.

13. En la nostra vida quotidiana utilitzem diferents expressions que contenen el mot *pau*. Completeu les oracions següents amb una de les expressions relacionades a continuació:

tenir pau, venir en to de pau, ser una persona de pau, estar en paus, haver-hi pau, fer les paus, fer la pau, en pau descansi

- No li agrada ficar-se en baralles ni discussions: _____.
- No tinc més ganes de discutir ni de ser busca-raons: _____.
- Feia molts anys que estaven renyits però s'han reconciliat. Per fi _____.
- Tu em devies tres euros i jo te'n devia cinc. Té, te'n dono dos i ara _____.
- Em vaig jugar trenta euros en la rifa de Nadal. No vaig guanyar res però em van tornar els diners: _____.

2. ELS NOBEL

1. Quan algú us parla del Nobel, què imagineu?

- Una beguda refrescant que anuncien a la televisió
- Un element químic
- Un premi
- Una marca de cigarretes

2. Què creieu que significa rebre el Nobel? Redacteu un text (de màxim tres línies) explicant-ho.

3. Llegiu els dos textos següents:

- el primer és una biografia d'Alfred Nobel que podeu trobar a <http://www.quimica.urv.es>;
- el segon és un fragment que conté part del testament d'Alfred Nobel, adaptat al català a partir de la traducció castellana de l'enciclopèdia virtual Icarito (http://icarito.tercera.cl/enc_virtual).

Després de llegir els textos, si cal, amplieu informació en alguna enciclopèdia de manera que pugueu dir si els enunciats que proposem al final són veritables o falsos.

Text 1

ALFRED NOBEL: l'home que hi ha darrere els premis

Alfred Nobel va néixer el 1833 a Estocolm, Suècia, en una família d'enginyers. La seva família era descendent d'Olof Rudbeck, l'enginyer tècnic més conegut de la Suècia del segle XVII amb gran poder a l'Europa del nord. A l'edat de nou anys va marxar amb la seva família a Rússia, on ell i els seus germans van començar les primeres classes d'educació en humanitats i ciències naturals amb professors privats. Nobel va inventar la dinamita el 1866, i més tard va construir companyies i laboratoris en més de vint països arreu del món. Titular de més de 350 patents, va escriure també poesia i drama i, fins i tot, va arribar a ser considerat seriosament com a escriptor. La idea de regalar la seva fortuna no era considerada una cosa desgavellada per Nobel. Els esforços per promoure la pau estaven tancats al seu cor, i va obtenir un plaer intel·lectual en la literatura; mentre en ciència construïa la fundació per les seves pròpies activitats com a investigador tecnològic i inventor. El 27 de novembre de 1895, Nobel va firmar la seva voluntat final i el seu testament al Club Suec-Noruec a París. Va morir d'un atac de cor a casa seva a San Remo, Itàlia, el 10 de desembre de 1896.

Text 2

La totalitat del que queda de la meua fortuna es disposarà tal i com segueix: el capital invertit en valors segurs pels meus testamentaris, constituirà un fons els interessos del qual es distribuïran cada any en forma de premis entre aquells que durant l'any precedent hagin realitzat el més gran benefici a la humanitat. Els interessos esmentats es dividiran en cinc parts iguals, que seran repartides de la manera següent: una part a la persona que hagi fet el descobriment o l'invent més important en el camp de la física; una part a la persona que hagi fet el descobriment o la millora més important en el camp de la química; una part a la persona que hagi fet el descobriment més important en el camp de la fisiologia i la medicina; una part a la persona que hagi produït l'obra més excel·lent de tendència idealista en el camp de la literatura, i una part a la persona que hagi treballat més

o més bé a favor de la fraternitat entre les nacions, l'abolició o la reducció dels exèrcits existents i la celebració i promoció de processos de pau. Els premis per a la física i la química seran atorgats per l'Acadèmia Sueca de Ciències, el de fisiologia i medicina serà concedit per l'Institut Karolinska d'Estocolm, el de literatura, per l'Acadèmia d'Estocolm, i el dels defensores de la pau per un comitè format per cinc persones escollides per l'Storting (Parlament) noruec. És el meu desig exprés que, en atorgar aquests premis, no es tingui en compte la nacionalitat dels candidats, sinó que rebin el premi els que en siguin més mereixedors, tant si són escandinaus com no.

Aquesta tasca es va encomanar, en nom seu, a la Fundació Nobel. Originàriament els guardons foren cinc: física, química, fisiologia i medicina, literatura i de la pau. Posteriorment, el 1968, el Banc Central de Suècia va incorporar el premi de ciències econòmiques. D'aquesta manera, el 10 de desembre de 1901 es va lliurar a Estocolm, Suècia, la primera edició dels premis atorgats per la Fundació Nobel. El guardons s'haurien de lliurar un cop a l'any i estarien dotats de 150.800 corones sueques. Sully Prudhomme en literatura, Emile von Behring i Wilhem Röntgen en medicina i física, Jacobus Henricus van't Hoff, química, Henri Dunant i Frédéric Passy, Nobel de la pau, van ser els primers a rebre els reconeixements.

Enunciats	V	F
La família Nobel, procedent d'Amèrica, va emigrar a Suècia l'any 1833.		
Alfred Nobel estudià química i enginyeria, com molts avantpassats seus.		
De petit, Alfred Nobel va deixar Suècia i va marxar a Rússia, on el seu pare va crear diferents indústries.		
Nobel va descobrir la dinamita, la gelatina i la pólvora sense fum (pólvora balística).		
Es van instituir els premis per compensar el mal que el descobriment de Nobel havia causat a la humanitat durant les guerres.		
Els premis inicials eren de medicina, literatura, pau, química i ciències econòmiques.		
La gestió dels premis fins a l'actualitat l'ha duta a terme la fundació Nobel.		

4. Victor Hugo va dir que Alfred Nobel era «le plus riche vagabond d'Europe» ('el rodamón més ric d'Europa').

- Esbrineu qui era Victor Hugo (podeu consultar la hiperenciclopèdia, per exemple, que trobareu a l'escriptori de l'edu365), redacteu-ne una breu biografia i escriviu el nom d'una de les seves obres més famoses.
- Tenint en compte el text 1 de l'exercici anterior, per què creieu que Victor Hugo va fer aquesta afirmació?

5. Aneu a <http://www.nobel.se/peace/laureates/index.html>, on trobareu tots els premis Nobel de la pau.

- Veureu que sovint el premi no ha recaigut en persones individuals sinó en institucions i organitzacions no governamentals. Citeu-ne tres.
- Quines organitzacions han rebut el premi més d'una vegada?

- c) Juntament amb dos companys més, feu aquestes activitats:
- Escolliu una d'aquestes organitzacions o un dels personatges que més us atreguin i busqueu-ne informació.
  - Elaboreu una fitxa amb la informació anterior.
  - Exposeu oralment a classe la informació que conté la fitxa.
- d) Fixeu-vos que en algunes edicions no es va donar el guardó. Observeu en quins anys va succeir i intenteu argüir alguna de les causes.

6. L'any 1965, la United Nations Children's Found (UNICEF) va rebre el premi Nobel de la pau. Va ser recollit per Mr. Henry Labouisse, director executiu d'UNICEF. Henry Labouisse estava casat amb Eve Labouisse, el nom de soltera de la qual era Eve Curie. Anteriorment, membres de la família de la seva dona havien rebut un premi Nobel en tres ocasions:

- a) Esbrineu qui.
- b) Esbrineu els anys en què foren guardonats.
- c) Esbrineu quins premis van rebre.

3. L'EDUCACIÓ PER A LA PAU

www.desarme.org/publique (logotip de l'associació Sou da paz)

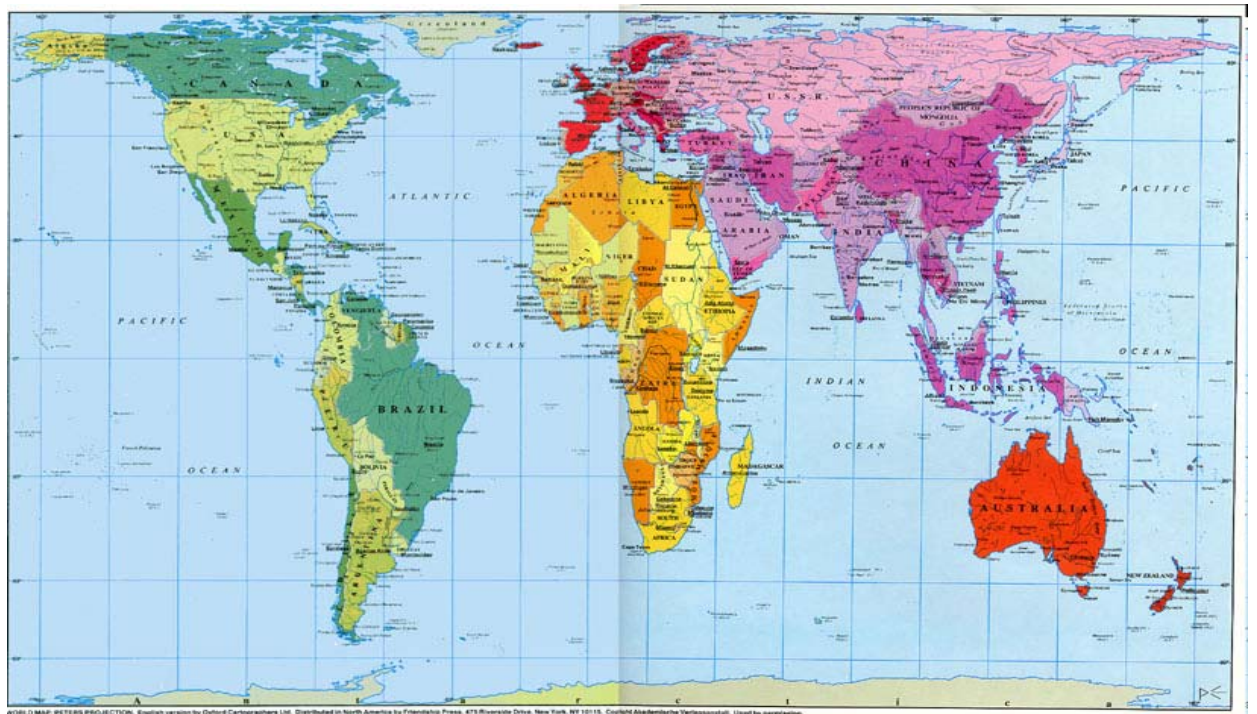
Bona part dels exercicis d'aquest subapartat estan inspirats en altres de l'obra *Desarmament i desenvolupament*, de Raül Romeva.

1. En general, una bona part del problema del desarmament comença amb el debat sobre la seguretat dels estats i dels individus. Per aconseguir la seguretat, s'usen diferents estratègies, que poden incloure la violència i la guerra. Sobre aquest planisferi de Peters, marqueu amb la lletra corresponent els següents conflictes armats del segle XX i de principi del segle XXI:¹

---

¹ Exercici adaptat d'un altre de *Geografia dels conflictes*, d'Àngel Mas i Maria Alba Oliveras.

- A. Primera Guerra Mundial (1914-1918)
- B. Segona Guerra Mundial (1945-1949)
- C. Guerra dels sis dies (Israel i països àrabs, 1967)
- D. Guerra de Biafra (Nigèria, 1967-1970)
- E. Ulster –Irlanda del Nord– (1967-1999)
- F. Guerra de Xipre (1973-1979)
- G. Guerra d'Indonèsia (1975-1977)
- H. Guerra del Sàhara Occidental (1975)
- I. Invasió soviètica d'Afganistan (1979-1989)
- J. Guerra civil al Txad (1980-1983)
- K. Guerra Iran-Iraq (1981-1988)
- L. Guerra de les Malvines (Anglaterra-Argentina, 1982)
- M. Guerra a les exrepúbliques iugoslaves (1992-1995)
- N. Guerra civil a Somàlia (1991...)
- O. Guerra civil a Angola (1974-2002)
- P. Invasió americana d'Afganistan (2001)
- Q. Invasió americana d'Iraq (2003...)

www.library.ohiou.edu

2. Un primer pas per evitar els conflictes armats és el canvi de model de seguretat. Col·loqueu a la columna de la dreta els elements corresponents (situats dreta) als de la columna de l'esquerra, amb la qual cosa canviareu el model de seguretat:

<i>Antic model de seguretat</i>	<i>Nou model de seguretat</i>
Foment de la indústria d'armes	.....
Descontrol del comerç d'armes	.....
Caràcter ofensiu de les doctrines i armes	.....
Creació d'imatges de l'enemic	.....
Seguretat nacional	.....
Cultura de la violència i la força	.....
Blocs militars	.....
Dissuasió	.....
Acumulació contínua d'armes	.....

Cultura de la pau, Seguretat compartida, Tolerància i cooperació amb els altres, Transparència del comerç d'armes, Conversió de la indústria, Apaivagament de la tensió, Defensa no provocativa ni ofensiva, Desarmament, Visió global del planeta.

3. Es considera que el comerç i l'acumulació d'armes hipotequen la pau i també permeten l'existència de grups paramilitars, guerrillers, terroristes, etc. Aquí entren en relació dos elements: per una banda, les despeses en investigació militar als països més rics i, per altra banda, l'endeutament per la compra d'armes dels països no desenvolupats, els quals, tard o d'hora, es veuen immersos en conflictes bèl·lics. Observeu la relació següent:

Despeses de programes a l'Estat espanyol (en milions de pessetes) de l'any 2000

Investigació en armament.....	209.245
Educació infantil i primària.....	128.756
Beques i ajudes als estudiants	102.860
Acció de l'estat a l'exterior	76.318
Cooperació al desenvolupament	48.986
Protecció i millora del medi natural.....	32.479
Música, dansa, teatre i cinema	23.184
Biblioteques.....	8.889
Operacions per al manteniment de la pau	3.793
Promoció de la dona.....	3.382
Contribució voluntària a PNUD, ACNUR, UNICEF i FAO	2.034

- a) Feu un comentari sobre què us sembla aquesta distribució.
- b) Reordeneu els apartats, per veure què prioritzaríeu vosaltres.

4. Una comissió de l'Organització de les Nacions Unides (ONU) s'encarrega del control i de la transparència del comerç d'armes i d'aconsejar el desarmament dels estats.

- a) Quins estats tenen el dret de vet de resolucions a l'ONU?
- b) Ara fixeiu-vos en els sis majors exportadors d'armes del món: EEUU, Rússia, França, Regne Unit, Alemanya i la Xina. Com es pot relacionar aquesta dada amb la informació de la pregunta anterior?

5. Hi ha diversos tipus d'armes: les nuclears, químiques i biològiques, per una banda, i les convencionals i lleugeres, per l'altra.

- a) Quines creieu que han provocat més guerres?
- b) Ompliu el quadre següent responent POC o MOLT segons correspongui:

	<i>Armes nuclears, químiques i biològiques</i>	<i>Armes convencionals i lleugeres</i>
Fàcil emmagatzematge?		
Fàcil construcció?		
Preu assequible?		
Fàcil ús?		
Fàcil transport?		

6. Les armes convencionals permeten que les utilitzin persones no expertes, fins i tot els nens. També hi ha un altre tipus d'armes que s'han estès molt i que continuen fent mal un cop una guerra s'ha acabat: les mines. S'han usat perquè moltes zones (per exemple, camps de conreu) quedin inutilitzades, per humiliar els vençuts, per provocar-los més problemes i preocupacions (que hi hagi persones mutilades que necessitin molts serveis sanitaris, per exemple)... Una mina és molt barata (n'hi ha per tres o quatre euros), però desminar una zona és caríssim.

- a) Com funciona una mina? Quants tipus de mines hi ha?
- b) Què pretén qui enterra una mina? Contra quin tipus de població es col·loquen, i quin tipus de persona en pot sortir perjudicada? Què s'aconsegueix amb la imatge de persones sense cames o sense braços passejant-se per una zona (aquí us heu de posar dintre la mentalitat de qui col·loca les mines)?
- c) Si fóssiu governants, quin tipus de mesures emprendreíeu per evitar l'ús de les mines i per netejar les zones minades?
- d) Busqueu a Internet el nom de Jody Williams, i anoteu el que considereu més important.
- e) Mireu el vídeo *Adéu a les armes*, d'Intermón/Oxfam, on es parla de les campanyes que diverses ONG porten a terme per aconseguir control i transparència en el comerç d'armament.

7. Agafeu l'exemple d'un estat en guerra, i penseu quins serveis bàsics per a una vida normalitzada se'n ressenten, tant a curt termini com a llarg termini. Feu-ne una llista.

8. La millor manera d'actuar és posicionar-se al costat de la pau, i això significa que l'ús de la violència no ha d'ésser un recurs a què calgui arribar. És millor la prevenció: resoldre els conflictes abans que desemboquin en un esclat violent, la qual cosa ha de practicar cadascú al nivell que li pertoca (vosaltres, en les vostres relacions al centre educatiu i al carrer, podeu començar a posar-ho en pràctica).

Llegiu el text següent:²

PERCEPCIÓ DE LA REALITAT: El llop ferotge

El bosc era la meua llar, el lloc on havia viscut sempre, i m'agradava molt. Tenia molta cura que fos ben net i endreçat. Però una vegada...

Un matí de sol, mentre recollia la brossa que hi havien llençat uns excursionistes, vaig sentir uns passos. Em vaig amagar darrere un roure i vaig observar una nena que anava vestida totalment de vermell, i portava el cap tapat, com si no volgués que la veiessin. De seguida em vaig posar a investigar: li vaig preguntar qui era, on anava, de quin lloc venia i moltes altres coses. Ella em va contestar, mentre cantava i ballava, que anava a casa de la seva àvia, i li portava un cistell amb el dinar. Em va semblar bona persona, però era al MEU bosc, i veritablement semblava sospitosa, amb una roba tan estrafolària. Vaig decidir que l'escarmen-taria perquè no tornés a entrar al bosc sense anunciar-se i menys vestida d'aquella manera estranya. Li vaig deixar continuar el camí, però jo vaig anar corrents cap a casa de la seva àvia.

Quan vaig arribar hi havia una senyora gran, molt simpàtica; li vaig explicar el problema i va estar d'acord amb mi: calia donar-li una lliçó. Vam acordar que s'amagaria fins que jo la cridés, i se n'anà sota el llit.

Quan va arribar la nena, la vaig invitar a entrar al dormitori on era ficat al llit, vestit amb les robes de l'àvia. A la nena li van pujar els colors a la cara i va dir coses desagradables pel que feia a les meves enormes orelles. M'han insultat altres vegades, així que vaig intentar ser amable, i vaig contestar que les meves orelles eren per escoltar-la millor. Aquella nena m'agradava i vaig fer l'esforç de posar-hi tota l'atenció, però va tornar a fer un comentari desagradable, aquesta vegada sobre els meus ulls sortits. Comprendreu que començava a sentir-me molt incòmode; era una noia amb molt bon aspecte, però començava a fer-se antipàtica. Malgrat tot vaig mantenir la política de parar l'altra galta i vaig contestar que aquests ulls grans ajudaven a veure-la millor. L'insult següent em va treure de polleguera. Sempre he tingut problemes amb les meves enormes dents, però ella s'hi va referir de manera especialment desagradable. M'hauria haver hagut de controlar, però vaig saltar del llit, vaig udolar ensenyant les dents i li vaig dir que eren grosses per menjar-me-la molt millor.

Siguem seriosos: cap llop no es pot menjar una noia, tothom ho sap, però aquesta nena esbojarrada va començar a córrer per l'habitació xisclant, i jo corrent-li al darrere per intentar calmar-la. Com que encara duia la roba de l'àvia, me la vaig treure, però encara fou pitjor perquè tot d'una es va obrir la porta i va entrar un llenyataire amb una gran destal. El vaig mirar i vaig comprendre a l'acte que corria un gran perill, així que vaig saltar per la finestra i vaig fugir. M'agradaria explicar-vos que això és el final de la història, però per desgràcia no va així. L'àvia mai no va explicar la meua part de la història, i al cap de poc temps ja corria la brama que jo era un llop dolent. I tothom va començar a evitar-me. No sé què se'n va fer, d'aquella nena antipàtica i vestida estrafolàriament, però jo no vaig tornar a ser feliç mai més.

---

² Aquest exercici apareix a www.pangea.org/edualter/material/euskadi.

- a) Abans de llegir el text devíeu tenir uns sentiments determinats respecte als dos personatges principals. Potser quan heu acabat, la cosa ja no és tan clara. Quines idees teníeu del llop i de la caputxeta abans de llegir el text? I ara? Anoteu-les en l'espai reservat:

	<i>Llop</i>	<i>Caputxeta</i>
<i>Abans de llegir el text</i>	....	....
<i>Després de llegir el text</i>	....	....

- b) Passeu aquest exemple a la vida quotidiana: en algun moment heu pensat d'una manera determinada i quan heu sentit el punt de vista de l'altre heu canviat de parer?
- c) Què en podem aprendre, d'aquest exercici?
- d) Una de les normes de tot estament militaritzat és que els guardians no han de parlar amb els presoners. Relacionant-ho amb els exercicis anteriors, per què creieu que existeixen aquestes ordres?
- e) Digueu com veiem els que no són com nosaltres. Què penseu i com us sentiu davant d'algú d'una altra raça? Què deu pensar aquesta persona situada dins d'una cultura diferent?
- f) Una altra manera de resoldre els conflictes és saber posar-se al lloc de l'altre. Ompliu els espais en blanc d'aquesta carta, tenint en compte que vosaltres us heu de posar a la pell d'un africà, d'un sud-americà o d'algú d'ètnia gitana que escriu a una persona de la cultura majoritària al país (és a dir, de raça blanca i europeu):³

---

³ Exercici extret d'*Imatges i estereotips*, de Rafael Grasa i Dolors Reig. També podeu trobar més informació sobre el tema a la web de Linguapax (<http://www.linguapax.org>).

.....,

Quan ens creuem pel carrer, tu em mires com pensant .....
..... i sento que, davant dels meus problemes,
necessitats i interessos, tu .....
..... de mi, dels meus sentiments i de la meua
manera de pensar, el que tu saps és .....
..... Creus que ets .....
a mi i que per això ..... mi. Potser mai
t'has aturat a pensar que podries ser com jo, un estrany o estranya, algú diferent en un món
on les altres persones tenen un altre color, una altra llengua, una altra manera de viure i que,
en aquest cas, el que tu desitjaries, com jo ara, és que .....
..... i que els teus valors, el teu saber, les teves capacitats fossin
..... i llavors sentiries, com jo ara, que
tens dret a ..... Això mateix, el que tu desitjaries per a tu és el que
jo espero de tu ara.

No et deu estranyar que ..... et saludi cordialment.

.....

9. Aprofitant que esteu immersos en el tema de la pau, consulteu a Internet les activitats per a joves de 12 a 18 anys del Fòrum 2004 agrupades sota el lema: *El món on visc i el món on m'agradaria viure*. Potser us agradaria participar en alguna!

Sóc jove. Tinc vint anys; però de la vida no en conec sinó la desesperació, la mort, l'angoixa i l'enllaç entre una existència de la més estúpida superficialitat i un abisme de

dolors. Veig que els pobles són atïats els uns contra els altres i es maten sense dir res, sense saber res, follament, dòcilment, innocentment. Veig que els cervells més il·lustres inventen armes i frases perquè tot això es faci, encara, d'una manera més refinada i perquè duri més. I, com jo, ho veuen tots els homes de la meva edat, aquí i a l'altra banda,

per tot el món; amb mi ho viu tota la meva generació. Què faran els nostres pares si un dia ens redrecem i ens presentem davant d'ells, a demanar-los comptes? Que esperen de nosaltres, quan vindrà el temps que la guerra haurà acabat? Durant anys sencers la nostra ocupació era matar; ha estat el nostre primer ofici en l'existència. La nostra ciència de la vida es redueix a la mort. Què pot passar, doncs, després d'això? I què en pot sortir, de nosaltres? (*Res de nou a l'oest*, p. 196-197)

II. RES DE NOU A L'OEST, D'ERICH M. REMARQUE

1. UBICACIÓ HISTÒRICA I POLÍTICA (EUROPA, 1914-1918)

1. Llegiu el text següent, que us permetrà entendre la situació política de l'any 1914, i després feu les activitats que hi tenen relació:

El 28 de juny de 1914 l'hereu de l'Imperi austrohongarès, Francesc Ferran, arriba de visita oficial a Sarajevo, capital de Bòsnia i Hercegovina. Fou abatut a trets per Gravilo Prinzip, un bosnià membre de la societat secreta Mà Negra, partidària de l'alliberament de Bòsnia del domini austríac, i de la formació de la Gran Sèrbia. [...] L'Imperi austrohongarès va responsabilitzar Sèrbia de l'atemptat i intentà d'aprofitar aquest fet per anihilar Sèrbia i el sentiment nacionalista. El 23 de juliol el Govern austríac presenta un ultimàtum que en resum demanava l'eliminació de qualsevol dels elements antiaustríacs i del seu sistema de propaganda. rebutjat per Sèrbia, el 28 de juliol, Àustria declara la guerra a Sèrbia. [...] Un conflicte sorgit entre dos països rivals va provocar un efecte dominó entre les altres nacions europees a causa de les aliances i els acords de col·laboració que tenien entre elles. L'1 d'agost Alemanya declara la guerra a Rússia, el 3, a França, i al mateix temps envaeix Bèlgica. El 4 d'agost Gran Bretanya declara la guerra a Alemanya. El 6 d'agost Sèrbia entra en guerra amb Alemanya, i Rússia ho fa amb Àustria-Hongria.

AADD, *Història del món contemporani* (p. 118-119)

- a) Quins d'aquests països formen el bàndol central, a la Primera Guerra Mundial? I el dels aliats?
  - b) Quan parlem de l'Imperi austrohongarès, a què ens referim?
  - c) Com era el mapa d'Europa abans de la Primera Guerra Mundial? (Busqueu la informació a la biblioteca o demaneu ajut al professorat d'història.)
  - d) Com es devia anomenar aquesta guerra l'any 1918?
2. Un dels símbols de la Primera Guerra Mundial és Verdum, ciutat on hi va haver una lluita ferotge durant molt de temps.
- a) Busqueu informació sobre aquesta ciutat i situeu-la en un mapa d'Europa.
  - b) Llegiu aquest acudit i digueu quin significat té:

El comandant assenyala una vitrina que deu fer un metre d'ample per dos metres de llarg, i comenta:

–Portem tres anys de guerra i milers de morts, però mirin el territori que hem arribat a conquerir.

El capità li contesta:

–A quina escala és aquesta maqueta?

I el comandant posa cara d'estranyat i diu:

–No ho sé.

Llegeix la plaqueta que porta i li contesta:

–És a escala 1/1.

3. Mireu les dades següents sobre la Primera Guerra Mundial:

COST HUMÀ DE LA PRIMERA GUERRA MUNDIAL

Països	Mobilitzats	Morts	Ferits	Presoners desapareguts	Total de baixes	% de baixes sobre els mobilitzats
Rússia	12.000.000	1.700.000	4.950.000	2.500.000	9.150.000	76,3
França	8.410.000	1.357.800	4.266.000	537.000	6.160.800	76,3
Imperi Britànic	8.904.467	908.371	2.090.212	191.652	3.190.235	35,8
Itàlia	5.615.000	650.000	947.000	600.000	2.197.000	39,1
Estats Units	4.355.000	126.000	234.300	4.500	364.800	8,2
Japó	800.000	300	907	3	1.210	0,2
Romania	750.000	335.706	120.000	80.000	535.706	71,4
Sèrbia	707.343	45.000	133.148	152.958	331.106	46,8
Bèlgica	267.000	13.716	44.686	34.659	93.061	34,9
Grècia	230.000	5.000	21.000	1.000	17.000	11,7
Portugal	100.000	7.222	13.751	12.318	33.291	33,3
Montenegro	50.000	3.000	10.000	7.000	20.000	40,0
ALIATS	42.188.810	5.152.115	12.831.004	4.121.090	22.104.209	52,3
Alemanya	11.000.000	1.773.700	4.216.058	1.152.800	7.142.558	64,9
Àustria-Hongria	7.800.000	1.200.000	3.620.000	2.200.000	7.020.000	90,0
Turquia	2.850.000	325.000	400.000	250.000	975.000	34,2
Bulgària	1.200.000	87.500	152.390	27.029	266.919	22,2
IMPERIS CENTRALS	22.850.000	3.386.200	8.388.448	3.629.829	15.404.477	67,4
Total de les dues bandes	65.038.810	8.538.315	21.219.452	7.750.919	37.508.686	57,6

<http://clio.rediris.es/udidactica/IGM/index.htm>

- a) Compareu els morts i els ferits entre els dos bàndols.
- b) Quins percentatges de morts i ferits van patir Gran Bretanya, França, Rússia i Estats Units sobre el total dels aliats?
- c) Quines conseqüències té per a un país aquest nombre de morts de cara al seu futur? Qui és la majoria de població que mor? Què passa amb els ferits?

2. MANIFESTACIONS ARTÍSTIQUES

1. Ompliu els buits del text amb les paraules que teniu dessota, i llegiu la informació que en resulta:

El corrent artístic que millor reflecteix la situació convulsa que viu _____ des dels anys 10 fins als anys 30 del segle XX és l'anomenat expressionisme. Es desenvolupa especialment a _____ i es basa en una visió _____ del món, on l'ésser humà és vist com un animal que no domina les forces que el mouen, que no és _____. La por per la situació de la guerra fa que deformin les figures per _____ el malestar i la tensió, i comuniquen una crítica cruel i fosca de la societat, elogiant la bogeria, la desesperació i la _____. Molts d'aquests autors moriran a la Primera Guerra Mundial. Entre ells destaquem en literatura Döblin, _____, Leppin, Ungar, Trakl o Stramm, en pintura Munch o Kokoschka, i Wiene, Murnau o _____ en cinema.

Lang	Alemanya	Europa	Kafka
expressar	lliure	pessimista	mort

2. Mireu l'obra emblemàtica de l'expressionisme, «El crit» d'Edvard Munch, llegiu l'explicació que l'acompanya i, després, feu les activitats que proposem:

Aquest quadre ha esdevingut el referent més clar del corrent artístic anomenat expressionisme. Edvard Munch (1863-1944) és un pintor noruec, que va exercir una influència fonamental sobre els grups d'artistes que, a Alemanya, iniciarien l'expressionisme a principi del segle XX.

www.ibiblio.org/wm/paint

- Expliqueu per escrit, amb una extensió d'unes set o vuit línies, què us suggereix aquesta obra. Si us sembla, poseu-ho en comú amb la resta de companys.
- Del següent grup d'adjectius, encercleu aquells que considereu que es poden relacionar amb allò que transmet el quadre (si cal, consulteu un diccionari):

demencial	calmant	hòrrid	desesperat	voluptuós
voluntariós	càlid	sinistre	nefrític	colpidor

3. A continuació teniu un poema d'August Stramm, un escriptor alemany que pertany al moviment literari de l'expressionisme. Nascut el 1874, va començar a col·laborar en diaris de caire literari a partir de 1901 i a relacionar-se amb una colla de joves escriptors. Els seus poemes, que mostren l'inconformisme davant d'una societat estreta i tancada, i les pors que la situació política els encomanava, semblen premonitoris. August Stramm va morir al front de l'est, enrolat a l'exèrcit alemany, l'1 de setembre de 1915.

*Caminar, esforçar-se,
la vida desitja,
estremir-se, aturar-se,
buscar mirades,
el morir creix,
el que ve
crida.
Profundament
muts
nosaltres.*

August Stramm

- a) Quina imatge del món transmet aquest poema?
- b) Quins colors creieu que hi anirien bé? Marqueu amb una creu aquells que considereu adequats:
☐ vermell	☐ verd	☐ blau fosc	☐ groc
☐ rosa	☐ negre	☐ blanc	☐ blau cel
- c) Com creieu que es pot relacionar amb el quadre de Munch?
- d) Creeu un text suggerit per la fotografia següent. Però en aquesta ocasió ho heu de fer amb escriptura automàtica, és a dir, heu d'escriure allò que us vingui al cap, sense tenir en compte regles gramaticals ni coherència lògica i de sentit. Segurament algú que no hagi vist la fotografia i que llegeixi el que heu escrit podrà tenir una sensació semblant a la vostra.

www.ukans.edu/~kansite/ww_one/photos

4. Mireu una d'aquestes dues pel·lícules: *El Gabinete del Doctor Caligari*, de Robert Wiene (1920) o *Nosferatu*, de Friedrich Wilhelm Murnau (1923)⁴. Aquesta darrera pel·lícula va ser rodada a Alemanya enmig de les runes de les ciutats destruïdes per la guerra.

Aspectes a tenir en compte durant el visionat de la pel·lícula (són aspectes que reflecteixen l'estil dels directors expressionistes):

- la llum i l'ombra,
- els rostres,
- els moviments de les càmeres,
- el tipus d'interpretació dels actors (quins actors han escollit, com es mouen, com miren),
- l'escenografia (on escullen els exteriors; si són decorats, com són i què representen).

www.graffiti.com.pl/nieme

3. L'AUTOR

1. Llegiu la biografia d'Erich M. Remarque (que és una adaptació del pròleg de Joan Alavedra) i, alhora, feu les activitats que us proposem:

Paul Remarque, com a novel·lista Erich M. Remarque, és un xicot que als divuit anys deixa els estudis per ingressar a files. És l'any 1916. Al front s'adona que la guerra ha desfet tots els seus valors morals i espirituals, que l'ha degradat com a home i que l'ha obligat a matar. Quan el llicencien als vint anys, la seva vida és buida. Fa feines diverses, sense cap entusiasme. I de sobte, ell que ha viscut intensament l'horror i la guerra, s'adona que Alemanya en prepara una altra, i tothom ja parla als joves de la «guerra joiosa». Comença a escriure, i envia les primeres pàgines al diari «Wossische Zeitung». És l'any 1929, i des del diari li diuen que seran publicades mentre no hi hagi protestes dels subscriptors.

a) Per entendre la situació en què publica l'obra de Remarque, busqueu a la hiperenciclopèdia, o en qualsevol altra enciclopèdia, els termes següents:

- Tractat de Versalles
- NSDAP
- Incendi del Reichstag
- SA

<http://www.photosammler.de/Foto>

---

⁴ Aquestes pel·lícules es poden trobar en moltes biblioteques públiques (especialment en biblioteques universitàries).

- b) Llegiu el text següent i, dels arguments que trobareu a sota, marqueu amb un 1 si són els que corresponen als partidaris d'una nova acció militar, i amb un 2 si són els que corresponen als qui consideren que cal oblidar-se de les guerres:

Quan Remarque comença a publicar cada setmana la seva obra al diari, es formen a Alemanya dos blocs de persones que el llegeixen amb passió: els qui preparen una nova guerra per venjar la humiliació del país i que busquen la glòria i la valentia dels caps, que parlen de la «raça de senyors» i d'uniformes brillants, i els qui veuen només l'home i el pobre soldat, que no troben que hi hagi res de brillant ni èpic en la guerra, sinó fang, brutícia, misèria i mort, un crim monstruós.

- El Tractat de Versalles és injust i ens ha portat a la misèria econòmica; per això cal lluitar-hi en contra. ( )
  - A la Gran Guerra (1914-1918) van morir 11 milions de persones. ( )
  - Alemanya mereix tornar al paper important a Europa. ( )
  - La guerra només afavoreix els grans industrials; la resta de la gent són carn de canó. ( )
  - Els alemanys han de tenir més espai a Europa, i recuperar els territoris que eren del país, amb gent del país. ( )
  - Per a qualsevol alemany excepte els derrotistes, servir a la guerra és un deure i un honor. ( )
  - Qui diu que no vol guerres és un covard i un antipatriota. ( )
  - No es basteix res sobre generacions de joves morts. ( )
- c) Intenteu relacionar l'episodi següent amb un altre de la novel·la *L'amic retrobat* (a les pàgines 84-86) on s'explica l'ascens del nazisme i com persones normals i corrents accepten i s'entusiasmen amb una ideologia que va propugnar i executar la major barbàrie que l'ésser humà ha realitzat contra la humanitat, els camps d'extermini:

Remarque treu un llibre complet d'allò que publicava cada setmana al diari. En un any es tradueix a vint-i-cinc llengües i arribarà als quatre milions d'exemplars venuts. A Praga, se'n venen vint mil en un sol dia. Ara bé, malgrat que ell es converteix en milionari, el llibre irrita molt els cercles polítics i militars que ajuden el nazisme; quan aquest moviment arriba al poder, se'l considerarà un derrotista, i haurà d'exiliar-se a Suïssa. El 1933, el seu llibre, que ja era prohibit, es crema públicament, i a ell li prenen la nacionalitat alemanya. Davant el perill imminent d'una altra guerra, marxa cap als Estats Units i es nacionalitza americà. A partir de 1948, acabada la Segona Guerra Mundial, s'estableix definitivament a Suïssa.

- d) Tot consultant la hiperenciclopèdia o alguna altra enciclopèdia, relacioneu amb fletxes els autors de l'esquerra amb l'obra antibel·licista de principi del segle XX corresponent:

Karl Bruckner	<i>Si això és un home</i>
Primo Levi	<i>Les creus de fusta</i>
Roland Dorgelés	<i>Debat sobre el sergent Grisha</i>
Arnold Zweig	<i>Sadako vol viure</i>
Berta de Suttner	<i>A baix les armes</i>

4. ELS TRES EIXOS CENTRALS DEL LLIBRE

4.1. La guerra (qui la fa, qui la declara, qui la pateix, qui hi guanya)

<http://www.republika.pl/rg1/teksty/69.html>

1. Llegiu el text sobre *Res de nou a l'oest*, mireu atentament l'esquema dels personatges i, després, feu les activitats que us proposem:

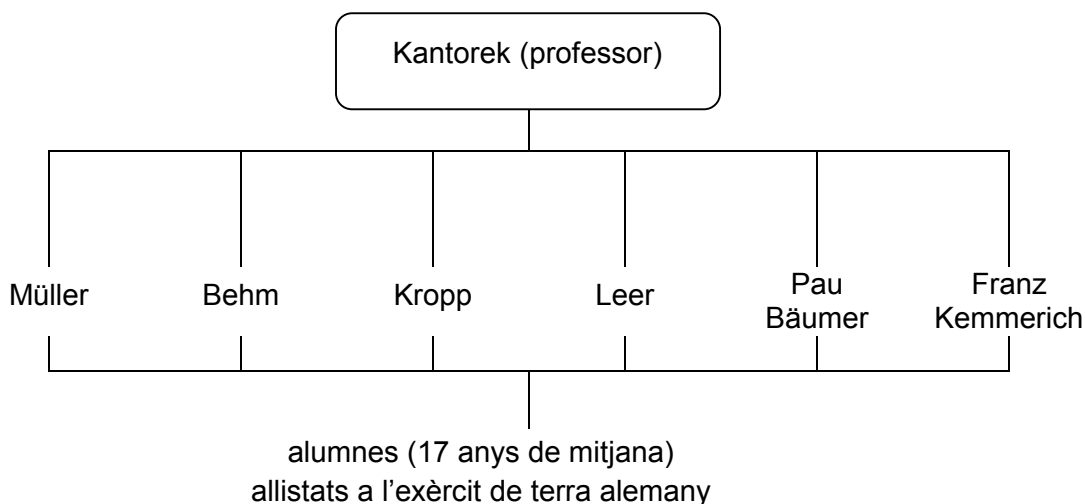
La trama de Res de nou a l'oest sembla aparentment senzilla; imagineu un grup d'alumnes d'un Gimnàsium alemany, que dintre del clima prebèl·lic de l'època, i esperonats pel seu professor, van a l'oficina de reclutament, per allistar-se i «lluitar pel seu país». Després de la instrucció, entren en guerra, i l'experiència del xoc els fa despertar de cop a la vida, o més ben dit, a la mort.

La «joventut de ferro» com els anomena el seu professor fan amistat amb altres soldats procedents del món menestral i dels petits oficis: Haie, Detering, Tjaden, Kat... El llibre comença en plena batalla, i són les narracions i pensaments d'una colla de soldats, la relació entre ells, i una sèrie de reflexions sobre la guerra

ra i sobre el futur que els espera. El llibre, explicat pel soldat Pau Bäumer, repassa des de les situacions més còmiques i quotidianes fins a reflexions d'una gran profunditat sobre l'absurditat de la guerra, la culpabilitat dels poderosos i l'eliminació de tota una generació. No és estrany, doncs, que el 1933, durant una de les nits de crema de llibres que les SA d'Adolf Hitler portaren a terme, fou el llibre que primer es va escollir per a cremar.

A. Vergés, «Violència i militarisme: la nàusea de la sang» (p. 114 i 117)

- Qui escriu normalment els llibres d'història? Quin punt de vista solen reflectir?
- Relacionat amb la pregunta anterior, per què és important que no es perdi la memòria històrica, i que la gent que ha viscut esdeveniments els expliqui?
- En alguns centres (com ara l'IES de Cassà de la Selva) els estudiants han fet reculls de les vivències i opinions de la gent gran respecte a la Guerra Civil. Van quedar gratament sorpresos de la voluntat de participació i de les històries emotives que van aparèixer i que es van publicar com a llibre autoeditat, el 1996, dirigit per la professora Maria Fernández. Els guanys (1.500.000 de pessetes) van ser destinats al Sàhara Occidental. Si us sembla, podeu fer una investigació semblant.
- Llegiu el resum final de la situació dels protagonistes del llibre, especialment de Pau Bäumer, el narrador en boca del qual s'expliquen els fets. Després, digueu si creieu que el professor Kantorek, que va influir en els seus alumnes perquè s'allistessin, podia preveure que acabarien així. Si la resposta és afirmativa, per què ho va fer, doncs?

Summa mortuòria del llibre: resultat final de la segona companyia

Behm: estudiant / tret als ulls i, després, al cap i a la resta del cos / mort

Kemmerich: estudiant / ferides greus amb amputació d'una cama / mort

Haie Wethus: carboner / ferida oberta a l'esquena per projectils / mort

Detering: pagès / desertor / probable consell de guerra

Leer: estudiant / tros de metralla a una natja, hemorràgia / mort

Kropp: estudiant / amputació d'una cama / probable suïcidi

Müller: estudiant / coet explosiu a l'estómac / mort

Tjaden: serraller / explosió d'una granada / mort i esbocinat

Kat: sabater / tros de metralla al cap / mort

Pau Bäumer: estudiant / tret / mort

2. Llegiu els fragments següents del llibre *Res de nou a l'oest* i, després, feu les activitats que us proposem:

Text 1

Aquests pedagogs [com el professor Kantorek] tenen massa sovint els sentiments a la butxaca de l'armilla; és veritat que, així, poden distribuir-los a qualsevol moment. [...] Potser n'hi havia d'altres que pensaven com ell, però no era gaire fàcil sortir-se'n bé, car, en aquell temps, àdhuc el pare i la mare tenien a punt el mot «covard» per llançar-vos-el a la cara. [...] Els més raonables eren, ben mirat, la gent pobra i senzilla; de seguida consideraren la guerra com un desastre, mentre que els benestants no cabien a la pell d'alegria, tot i que ells, més bé que no pas els altres, n'haurien pogut preveure les conseqüències. (p. 18-19)

Text 2

Mentre ells [els nostres professors] encara escrivien i discursejaven, nosaltres vèiem ambulàncies i moribunds; mentre ells proclamaven com la cosa més sublim servir l'Estat, nosaltres ja sabíem que la por a la mort és molt més forta. I, amb tot, no fòrem ni rebels, ni desertors, ni covards –tenien sempre tan a punt aquestes paraules!–; estimàvem la nostra pàtria tant com ells; i, en arribar el moment d'un atac, ens hi llançàvem coratjosament. Però ara fèiem distincions. Ara havíem après a veure-hi clar d'una vegada, i vèiem que, del seu món, no se n'aguantava res. Ens sentírem, de sobte, terriblement sols; i ben sols en n'havíem de sortir. (p. 19-20)

Text 3

Kropp [...] és un pensador. Opina que una declaració de guerra hauria de ser una mena de festa popular amb despatx d'entrades i música, com a les corridas de toros. Els ministres i els generals dels dos països baixarien a la plaça vestits de bany, armats amb estaques, i que s'investissin de valent. El país del que sobrevisqués fóra el vencedor. (p. 41)

Text 4

Mira: si ensinistres un gos a menjar patates i, quan ja hi està avesat, li tires un tall de carn, veuràs com, malgrat tot, el caçarà al vol, perquè això està en la seva natura. I si tires a un home un xic de poder farà igual: s'hi tirarà de cap. [...] La mili consisteix en això: que l'un sempre tingui poder damunt l'altre. (p. 43)

Text 5

Ah, mare, mare! Per a tu jo sóc un infant... per què no et puc posar el cap a la falda i plorar? Per què he de ser sempre el més fort i el més serè? [...] En realitat, no sóc gaire més que un nen [...].

Ah, mare, mare! Alcem-nos i fugim, fugim anys endarrera fins que no trobem res de tota aquesta misèria. [...] M'he pogut procurar un parell de calçotets. Són de bona llana. Hi aniràs calent. [...]

Ah, mare! Jo sé què t'han costat aquell parell de calçotets; rodar d'una banda a l'altra, fer cues, captar. [...] Com es pot comprendre que jo m'hagi de separar de tu? Qui és que té un dret sobre meu, fora de tu? (p. 142-143)

Text 6

Al costat de les nostres barraques hi ha el gran campament dels presoners russos. [...] Tenen un posat molt tímid i poruc, tot i que la major part d'ells són barbuts i ben alts. Semblen humils gossos de Sant Bernat que hom hagués bastonejat. [...]

Fa estrany de veure tan de la vora aquests enemics nostres. Tenen uns rostres que us fan posar consirós; cares bones de pagesos amb un front ample, un nas ample, llavis molsuts, mans grosses, cabell espès. [...] Tots estan bastant febles perquè només reben allò que és just per no morir-se de fam. Nosaltres mateixos ja fa molt temps que no mengem per la nostra gana. [...]

Una ordre ha fet d'aquestes ombres tranquil·les enemics nostres; una altra ordre les podria convertir en amics. [...] Qui podria fer distincions, encara, veient aquí aquests homes tranquils. [...]

Trec les meves cigarretes, faig dos trossos de cada una i les reparteixo als russos. S'inclinen i les encenen. Ara en algunes cares brillen uns puntets roigs. Em consolen: semblen finestretes d'alguna masia en la fosca assenyalant que allà dintre hi ha un refugi acollidor. (p. 146-147 i 149-150)

Text 7

La mare ha estat molt sovint malalta i encara que, és veritat, només ha anat a l'hospital quan s'hi ha vist obligada, de totes maneres ens ha costat molts diners i, per aquesta raó, la vida del pare ha estat terriblement sacrificada.

–Si almenys sabéssim quant costarà l'operació! –diu ell.

–No ho heu preguntat?

–Directament, no. No es pot fer això... Si després resulta que el metge es molesta, no va bé, saps? [...]

Sí –penso amargament–, som així nosaltres, són així els pobres. No gosen preguntar el preu, i això que els preocupa terriblement. En canvi els altres, els qui no tenen necessitat de saber-lo, troben que és molt natural de fixar abans el preu de l'operació. I, amb ells, el metge no s'hi molesta. (p. 151)

Text 8

–És curiós, quan hom hi pensa, en això –segueix Kropp–; nosaltres som aquí per defensar la nostra pàtria. Però els francesos, tanmateix, també són allà per defensar la seva. Qui té raó, doncs?

–[...] pensa que gairebé tots nosaltres som gent senzilla. I, a França, la major part dels homes són, també, obrers, menestrals, o petits empleats. Com ens ha de voler atacar un manyà o un sabater francès? [...] Jo no havia vist mai cap francès abans de venir aquí, i, a la majoria dels francesos, els deu passar el mateix amb nosaltres. Tampoc no els han consultats, a ells. (p. 156-157)

Text 9

Parlo, he de parlar per força. És per això que m'adreço al mort i li dic:

–[...] No és sinó ara que m'adono que tu ets un home com jo. He pensat en les teves granades de mà, en la teva baioneta i en les teves armes...; ara veig la teva dona i el teu rostre i allò que hi ha en nosaltres de comú. [...] Per què no ens diuen contínuament que vosaltres sou uns pobres infeliços com nosaltres, que les vostres mares viuen en la mateixa angoixa que les nostres i que tots plegats tenim la mateixa por a la mort i el mateix morir i uns mateixos dolors...? [...] Com podies ser el meu enemic? Si llançàvem aquestes armes i aquest uniforme, tu podries ser el meu germà tant com Kat i com Albert. (p. 169)

Text 10

Hi ha massa regiments anglesos i americans de reforç, a l'altra banda. Hi ha massa corned-beef i massa farina blanca de forment. I massa canons nous. Massa avions.

Nosaltres, en canvi, estem magres i afamats. El nostre menjar és tan dolent i tan adulterat per tal que n'hi hagi més abundor, que arribem a caure malalts. Els fabricants d'Alemanya s'han enriquit, però a nosaltres la disenteria ens crema els budells. Les comunes són sempre plenes de gent ajupida. Hom havia de mostrar a la gent que s'ha quedat a casa aquests rostres grisos, esgrogueïts, miserables, retuts; aquests cossos doblegats, als quals el còlic espren la sang del ventre. (p. 206-207)

- a) Quin concepte té Pau Bäumer dels enemics contra els quals ha lluitat?
- b) Com viu la seva família a la rereguarda de la guerra?
- c) Qui s'està enriquint amb la guerra?
- d) Creieu que aquests soldats són partidaris que hi hagi guerra? Quines expressions dels textos us ho fan pensar?
- e) Què pensen els soldats alemanys dels soldats francesos?
- f) A qui culpabilitza Pau Bäumer d'haver-los portat a la guerra?
- g) Durant l'any 2003 a l'Estat espanyol hi va haver una encesa polèmica per la cooperació en la invasió americana a l'Iraq. Busqueu arguments favorables o contraris a aquesta intervenció:

Cinc arguments favorables a la invasió americana de l'Iraq

Cinc arguments contraris a la invasió americana de l'Iraq

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- h) Davant el conflicte de l'Iraq, quina creieu que hauria estat la posició de Pau Bäumer, ara que ja coneixeu la seva manera de pensar?

4.2. El dolor i la misèria de la guerra

<http://w1.865.telia.com>

1. Llegiu els fragments següents de *Res de nou a l'oest* i, després, feu les activitats que us proposem:

Text 1

El seu aspecte [del nostre company Kemmerich] és horrorós. [...] Sota la pell ja no batega la vida: està relegada als límits del cos; la mort treballa l'interior de l'organisme i ja és mestressa dels ulls. Heus aquí el nostre company Kemmerich, que fa poc encara rostia carn de cavall amb nosaltres [...].

No em puc mirar les seves mans: són com de cera. Sota les ungles té encara el fang de les trinxeres, d'un color blau fosc; sembla verí. Penso que aquestes ungles aniran creixent molt de temps encara, com una espectral vegetació subterrània, quan Kemmerich ja no alenarà. [...] Els seus llavis s'han esborrat, la boca s'ha engrandit, les dents li surten enfora [...] la carn es fon [...] els pòmuls es fan sortints. L'esquelet s'elabora. [...] D'aquí un parell d'hores s'haurà acabat. [...]

Franz Kemmerich, al bany, se'l veia petit i minso com un infant. I ara està estès aquí... per què? Hom hauria de fer venir el món sencer davant d'aquest llit i dir:

–Aquest és Franz Kemmerich, de dinou anys. No vol morir. No el deixeu morir! (p. 20-21 i 32)

Text 2

Els crits continuen. No són pas homes; els homes no criden tan horrorosament.

Kat diu:

–Cavalls ferits.

[...] És la desolació del món, la criatura martiritzada, és un dolor salvatge i terrible el que gemega aquí. Empal·lidim. Detering es dreça:

–Botxins!, botxins! Mateu-los d'una vegada!

És agricultor i entès en cavalls. [...]

Nosaltres, tots, podíem suportar alguna cosa, tanmateix. Però això ens fa venir una suor freda. [...]

Els soldats no es poden atansar als cavalls ferits, que fugen, plens de terror, amb tot el dolor en les seves enormes boques badades. [...]

Detering va amunt i avall, renegant:

–Voldria saber quina culpa hi tenen, ells. [...]

–Creieu-me. La vilesa més grossa és que els animals hagin de fer la guerra. (p. 56-58)

Text 3

–On has rebut, company?

Mou els ulls; està massa feble per contestar.

Li tallem els pantalons amb precaució. Gemega. [...]

Li posem l'anca al nu. És un munt de carn picada, amb resquills d'os. L'articulació ha estat destrossada. Aquest minyó mai més no podrà caminar. [...]

Kat es tomba i diu en veu baixa: [...]

–No valdria més, simplement, agafar un revòlver i que això acabés?

Aquest jove a penes resistirà el transport, i pel cap alt podrà viure només uns quants dies. [...] En una hora serà un feix xisclador de dolors insuportables. Els dies que li resten de vida signifiquen per a ell una rabiosa tortura ininterrompuda. I a qui pot ser profitós que els visqui o no?

Assenteixo.

–Sí, Kat, hauríem d'agafar un revòlver.

–Dóna-me'l –diu, i s'atura. Està decidit, ho veig. Mirem al voltant... però ja no estem sols. Davant nostre es forma un grup [...].

Anem a buscar una llitera. (p. 62-64)

Text 4

Reconeixem les cares concretes, els cascs aplanats: són francesos. Atenyen les restes de les defenses de filferro i tenen ja baixes visibles. Tota una renglera és segada per la metralladora [...]. En veig un com cau dins la trampa d'un pou, amb la cara enlaire. El cos s'enfonsa talment com un sac, però les mans li queden penjades al filferro com si volgués orar. Després el cos se li separa totalment i cau dintre, i només queden les mans seccionades per les bales, clavades allí, al filferro, amb trossos de braços penjant. (p. 92-93)

Text 5

Quan algú es mor, diem que ha aclucat l'ull del cul, i per aquest estil parlem de totes les coses. Això és el que ens allibera d'esdevenir boigs. [...]

Allò que diuen els diaris de guerra a propòsit de l'excel·lent bon humor de les tropes [...] és una xerrameca indecent. No fem pas aquestes coses perquè tinguem humor, sinó que tenim humor, perquè, si no, rebentariem. (p. 112-113)

Text 6

Un inesperat atac de gasos se n'emporta una pila [de nous reclutes]. Ni s'han arribat a adonar d'allò que els esperava. Trobem tot un refugi ple de cares blaves i de llavis negres. Els de dintre un embut s'han tret la careta massa aviat. [...] El seu estat és desesperat; les glopades de sang els estrangulen i unes terribles crisis d'ofec els lliuren irremeiablement a la mort. (p. 105)

Text 7

Veiem viure gent als quals un obús s'ha emportat el cap; veiem córrer soldats als quals un obús ha segat els peus; segueixen corrent a tomballons, destrossant-se els monyons sangonosos fins a l'embut més proper; [...] veiem gent sense boca, sense mandíbula inferior, sense cara. [...] El sol surt, la nit arriba, les granades xiulen, la vida s'acaba. (p. 108)

Text 8

Els fusells s'encrosten al fang, els uniformes s'encrosten, tot està inundat i diluït, tot és una massa de terra oliosa, xopa, regalimant, sobre el gros entollament de la qual neden espirals de sang roja i on els morts, els ferits i els supervivents van enfonsant-se lentament. (p. 211)

Text 9

Dos malalts moren de têtan bacil·lar. La pell se'ls desllueix, els membres es posen rígids, i, a la fi, viuen per molt temps, encara, només els ulls. Alguns tenen el membre ferit suspès en l'aire en una mena de forca, i al dessota, a terra, hi ha una bacina dintre la qual va degotant el pus. [...] D'altres estan ficats en un aparell de distensió contínua amb pesos feixucs, que pengen, tibants, dels seus llits. Veig ferides als budells, que constantment són plenes d'excrements. El secretari del metge m'ensenya radiografies de genolls, d'omòplats i malucs completament esberlats. (p. 196)

Text 10

Hom no pot arribar a capir que al damunt de cossos tan destrossats hi hagi encara rostres humans en els quals la vida segueixi el seu curs quotidià. I això només és un dels nombrosos centres sanitaris, és un sol hospital. N'hi ha mils i mils a Alemanya; mils i mils a França; mils i mils a Rússia. Com és d'inútil tot allò que en el món s'ha escrit, fet i pensat, quan una cosa així encara esdevé possible! Tot deu ser, forçosament, mentida i insignificança quan la cultura de milers d'anys no ha

pogut impedir que es vessessin aquests torrents de sang i que existissin a centenars de milers aquestes presons del sofriment. Només l'hospital mostra bé què és la guerra. (p. 196)

- a) Com és descrit el dolor dels cavalls en el text 2? (Relacioneu aquesta descripció amb el subapartat *Art: el Gernika de Picasso* de l'apartat IV d'aquest dossier.)
- b) Expliqueu el raonament que fan els dos soldats davant del ferit en el text 3?
- c) Què faríeu vosaltres? Considereu que tenen raó o que s'equivoquen?
- d) Busqueu informació sobre la Creu Roja, i intenteu relacionar-la amb el text 10.
- e) A la majoria de les pel·lícules bèl·liques, ens apareix una visió de la guerra que no coincideix amb el que Pau Bäumer descriu aquí. Penseu en una pel·lícula que hàgiu vist on aparegui la guerra i compareu-la amb la imatge del llibre.
- f) En el text 10 es diu *Només l'hospital mostra bé què és la guerra*. Recordeu imatges de ferits i de gent morta en reportatges sobre Afganistan i Iraq? Per què no n'hi ha? Quines televisions deuen poder filmar, quines imatges es deuen deixar passar...? Heu sentit opinions tan punyents com el que explica Pau Bäumer en el llibre? On?

4.3. Una generació perduda

1. Llegiu els fragments següents del llibre *Res de nou a l'oest* i, després, feu les activitats que us proposem:

Text 1

–Quan hi penso, Albert [...] voldria que en sentir el mot pau [...] voldria fer quelcom d'inimaginable [...]. Alguna cosa, saps?, que fos la digna compensació d'haver viscut aquest xafarranxo. Però no em puc imaginar res. Quant a allò que veig possible [...] em fa perbocar només de pensar-hi [...]. No trobo res, Albert... no trobo res. [...]

Estem tots d'acord que a cadascú anirà prou malament; [...] a tots aquells que es trobin en la mateixa situació [...]. És el destí comú de la nostra generació. [...]

–La guerra ens ha malmès per a tot.

–Té raó. Ja no som joventut, nosaltres. Ja no volem conquerir el món. Som fugitius. Fugim de nosaltres mateixos. De la nostra vida. Teníem divuit anys i començàvem a estimar el món i la vida; però hem hagut de disparar contra això. La primera granada que esclatà ens ferí al cor. Estem al marge de l'activitat, del progrés. Ja no hi creiem, en això; només creiem en la guerra. (p. 75-76)

Text 2

Ja no som despreocupats; som terriblement indiferents. Podríem ser allí [als prats de la nostra joventut]; però, hi podríem viure?

Estem abandonats com els infants, i som experimentats com els vells. Som grollers, tristos, superficials... Em sembla que estem perduts. (p. 99-100)

Text 3

No vàrem defallir; ens adaptàrem. Els nostres vint anys, que ens feien tan difícils moltes d'altres coses, ens ajudaren en això. El fet més important, però, fou que es desvetllà en nosaltres un vigorós sentiment de solidaritat pràctica, que més tard, en campanya, es desenvolupà fins a donar naixença a allò que ha produït la guerra de millor: el companyonatge. (p. 30)

Text 4

I jo ho sé; tot això que ara, mentre som a la guerra, va baixant al nostre fons com si fossin pedres, emergirà, novament, quan la guerra s'acabarà, i aleshores serà quan començarà el debat a vida o mort.

Els dies, les setmanes, els anys de front ressuscitaran, els nostres camarades morts s'alçaran i marxaran amb nosaltres, els caps recobriran la lucidesa, tindrem un objectiu. I així avançarem; els camarades morts, al nostre costat; els anys al front, al nostre darrera... contra qui? contra qui? (p. 113)

Text 5

No havíem arrelat [en el moment d'entrar en guerra] encara, i la guerra ens ha arrabassat; se'ns ha emportat, com un riu, dins el seu corrent. Per als altres que són més grans, la guerra és una interrupció, poden seguir pensant més enllà d'aquest fet. Però a nosaltres, ens ha agafat de ple, i no sabem com acabarà això. El que sabem, només, ara com ara, és que ens hem embrutit d'una manera estranya i melangiosa, tot i que, sovint, no puguem ni tan solament estar tristos. (p. 26)

Text 6

Som dos homes, dues migrades guspines de vida; al defora hi ha la nit i el cercle de la mort. [...] Què sap ell de mi?; què sé jo d'ell?; en altre temps, cap dels nostres pensaments no hauria estat semblant; i ara estem asseguts davant una oca i sentim la nostra existència, i som tant l'un per l'altre que ni ens ho hem de dir. (p. 80-81)

Text 7

I al mateix temps veig darrera seu boscos i estels, i una veu amable em diu paraules que em consolen, a mi, un soldat que amb les seves grosses botes i el seu cinturó i el seu sarronet per al pa va marxant, tan menut, sota el cel altíssim. [...]

Un soldadet i una veu amable; i, si hom el volia amanyagar, potser ja no ho sabria comprendre ara, aquest soldat amb les grosses botes i el cor colgat, que marxa perquè duu unes botes i ho ha d'oblidar tot fora del marxar. (p. 81)

Text 8

Si haguéssim tornat a casa el 1916, el dolor i la força del que havíem viscut haurien desfermat una tempesta. Si hi tornem ara, estem fatigats, desfets, calcinats, sense arrel i sense esperança. Ja no podrem orientar-nos, retrobar-nos a nosaltres mateixos.

Tampoc ningú no ens comprendrà, puix que tenim davant nostre una generació que, certament, ha passat aquests anys en comú amb nosaltres, però que ja tenia llar i professió i ara torna a les antigues posicions, on oblidarà la guerra; i, al darrera, en puja una altra, semblant a la que formàvem nosaltres abans, que ens serà estranya i ens arraconarà. Ens som sobers a nosaltres mateixos. Ens farem grans; alguns s'adaptaran, d'altres es resignaran i molts quedaran absolutament desemparats. S'escolaran els anys i, a la fi, sucumbirem. (p. 215-216)

- a) De tot el que heu pogut llegir, només hi ha un aspecte positiu en aquesta visió tan negra: quin és? Poseu-ne dos exemples extrets dels textos.
- b) Després de tot el que heu llegit, com us imagineu el caràcter de Pau Bäumer?
- c) Des del punt de vista dels diaris francesos, Pau Bäumer és un malvat alemany, que esbudella nens i se'ls menja (això escriuen els diaris de l'època). Vosaltres també ho penseu? Per què diuen això, doncs?

- d) Què n'espera, del futur, Pau Bäumer? Per què creu que la seva generació no té cap futur?
- e) Llegiu el text següent i, després, feu una redacció (d'unes quinze línies) titulada «Els nens de la guerra»:

Una altra de les tendències més alarmants dels conflictes armats actuals és que nombrosos nens i nenes hi participen com a soldats. De vegades no tenen més de vuit anys. Els mètodes de reclutament són diversos: se'ls convenç fent una crida al seu honor patriòtic o a la necessitat de protegir la seva família, o bé simplement se'ls segresta. [...] El fet que les armes més utilitzades en aquests conflictes siguin armes lleugeres, de fàcil maneig, incrementa les possibilitats que els nens es converteixin en màquines de matar. El pitjor, però, és que arribin a assumir l'ús de l'arma amb tal naturalitat que el procés de desmobilització i reinserció social d'aquests nens i nenes es converteix en una tasca especialment complicada.

Raül Romeva, *Desarmament i desenvolupament* (p. 99)

- f) A judici vostre, quins serien els elements fonamentals perquè aquests nens no es trobessin en aquesta situació? Marqueu les respostes que considereu encertades:
- Informació als generals dels exèrcits sobre el tema.
  - Educació per a tots els nens, perquè així no es deixaran convèncer.
  - Fer armes que pesin molt, i així no les poden portar.
  - Que tots els països firmin un protocol en el qual es comprometen a no usar els nens i nenes com a soldats.
  - Donar informació també als pares i mares d'aquests nens.

2. Mireu alguna de les pel·lícules que poden ajudar a mostrar diversos aspectes tractats en el dossier, sempre amb un to marcadament crític amb el totalitarisme i la guerra com a via de solució dels conflictes. Mireu-ne alguna de les que us proposem:⁵

Auge dels moviments totalitaris a Europa:

- *La vida és bella* (1998), dirigida per Roberto Benigni. Retrata amb tendresa la història dels jueus als camps de concentració.
- *Competència deslleial* (2001), dirigida per Ettore Scola. Tracta amb un to col·loquial, però incisiu, l'ascensió del feixisme italià en una petita població tranquil·la, amb el retrat de dues famílies de bones persones.
- *L'amic retrobat* (1989; en espanyol, *El reencuentro del amigo*), dirigida per Jerry Schatzberg. Pel·lícula basada en la novel·la estudiada a l'apartat III d'aquest dossier, és la crònica de l'amistat en un període difícil per la comunitat jueva d'Alemanya, amb l'ascensió del nazisme.

Antimilitaristes:

- *Sin novedad en el frente* (1930), dirigida per Lew Ayres i Louis Wolheim.
- *Camins de glòria* (1957), dirigida per Stanley Kubrick. Retrata molt bé l'ambient de la Primera Guerra Mundial i fou prohibida pel seu marcat antibel·licisme.

---

⁵ Com ja hem dit per a l'exercici 4 del subapartat *Manifestacions artístiques* de l'apartat II d'aquest dossier, es poden trobar aquestes pel·lícules en moltes biblioteques públiques.

III. *L'AMIC RETROBAT*, DE FRED UHLMAN

1. L'AUTOR I EL CONTEXT DEL LLIBRE

1. Fred Uhlman és l'autor de *L'amic retrobat*, però no es va dedicar a la literatura:

- a) Esbrineu a què es va dedicar.
- b) Quins punts de contacte té la història de Hans Schwarz amb la vida d'Uhlman?

2. A la primera pàgina de la novel·la, l'autor, Fred Uhlman, ens ubica clarament: *Jo era al Karl Alexander Gymnasium de Stuttgart, l'escola més famosa de Württemberg, fundada el 1521, l'any que Luter es presentà a Carles V, diví emperador romà i rei d'Espanya.* (p. 7)

Situeu en el mapa d'Europa que reproduïm les ciutats més representatives de Suàbia i encercleu la ciutat on es desenvolupa la història. Podeu saber quines són les ciutats a partir d'aquest fragment de la novel·la:

Tot i no tenir rei [Württemberg] encara era capital i estava envoltada de pobles pròspers i de castells amb noms tals com Sanssouci i Monrepos: no gaire lluny hi havia Hohenstaufen, Teck i Hohenzollern, i la Selva Negra, i el Bodensee, els monestirs de Maulbronn i Beuron, i les esglésies barroques de Zwiefalten, Neresheim i Birnau. (p. 42)

http://members.fortunecity.es/ciencias_socials/mapes/Europa.jpg

3. L'acció se situa en els anys previs a la segona Guerra Mundial, amb l'arribada de Hitler al poder. El context d'una Alemanya molt debilitada econòmicament i socialment després de la Primera Guerra Mundial afavoreix el creixement del moviment nazi, que obté, sota les sigles de NSDAP (Partit Obrer Nacionalsocialista Alemany) una majoria de vots. Aquest fet permetrà a Adolf Hitler, el 1933, ser el cap de govern d'Alemanya i aplicar les disposicions totalitàries previstes en el seu llibre *Mein Kampf* (*La meua lluita*), que va escriure a la presó quan era un desconegut, i que arriben al límit de la seva aplicació amb l'inici de la segona gran guerra, l'any 1939, i en els anys posteriors fins a la seva fi.

- a) Busqueu a la hiperenciclopèdia, o en una altra enciclopèdia, informació de les teories i doctrines que s'expliciten a *Mein Kampf*.
- b) Investigueu quins altres moviments totalitaris existien a l'Europa de l'època.

4. Llegiu el fragment següent i escriviu al quadre, segons entengueu vosaltres, quin és el tret més significatiu dels moviments totalitaris:

Els moviments totalitaris són organitzacions de masses d'individus atomitzats i aïllats. En comparació amb els altres partits i moviments, la seva característica externa més manifesta és l'exigència d'una lleialtat total, sense restricció, incondicional i inalterable del membre individual. Aquesta exigència és formulada pels dirigents dels moviments totalitaris fins i tot abans de l'arribada al poder.

Hannah Arendt, *Los orígenes del totalitarismo*⁶ (capítol X)
(extret de www.xtec.es/~lvallmaj/preso/totalita.htm)

5. Llegiu aquests fragments, de *L'ombra del Stuka* i *L'amic retrobat*, tot fixant-vos en els aspectes que tenen en comú:

Hitler acusava els jueus de ser culpables de la derrota d'Alemanya el 1918, per haver introduït al país les idees liberals i marxistes i haver dut la impuresa de l'anomenada raça ària. (L'ombra del Stuka, p. 55)

–Per què no te'n tornes a Palestina que és d'allà on véns? –va cridar, i traient un trosset de paper imprès de la butxaca, el va llepar i el va enganxar al banc de davant meu. Hi deia: «Els jueus han arruïnat Alemanya. Poble, desperta!» (L'amic retrobat, p. 80)

Un dia van col·locar un nazi a la porta del consultori del meu pare amb un cartell que deia: «Alemanys, aneu amb compte, Eviteu els jueus. Aquell que tracta amb un jueu queda contaminat». El meu pare es va posar l'uniforme d'oficial amb totes les seves condecoracions, incloent-hi la Creu de Ferro de primera classe, i es va posar al costat del nazi. (L'amic retrobat, p. 88)

L'actitud explicitada en aquests textos respon a una de les doctrines següents. Digueu quina:

---

⁶ Referència completa: ARENDT, H. *Los orígenes del totalitarismo*. Madrid: Taurus, 1999.

- Antiimperialisme
- Antisionisme
- Antisemitisme
- Antimilitarisme
- Antipatriotisme
- Antiracionalisme

6. El tema del nazisme i les seves conseqüències també té un pes específic a *L'ombra del Stuka*. Si consulteu les pàgines 56 i 57 d'aquesta darrera novel·la, quan un dels protagonistes parla de les vivències del seus parents a Alemanya, podreu respondre les preguntes següents i entendre part de l'horror nazi:

- a) En quin any es van promulgar les lleis de Nüremberg i què determinaven?
- b) A què van anomenar, el 1942, en plena Segona Guerra Mundial, *solució final*?
- c) Què promovia l'anomenada *lleï per a la supressió de vides inútils*?

7. Aquestes lleis i directrius van portar a la creació dels anomenats *camp d'extermini*:

Imagineu ara un home a qui, juntament amb les persones estimades, se li arrabassi la casa, els costums, la roba, en fi, tot, literalment tot el que posseeix: serà un home buit, reduït al sofriment i a la necessitat, mancat de dignitat i de discerniment, ja que acostuma a passar-li, a qui ho ha perdut tot, que es perd a si mateix; fins al punt, doncs, que es podrà decidir amb tota tranquil·litat la seva vida o mort fora de qualsevol sentiment d'afinitat humana; en el cas més afortunat, basant-se en un pur judici d'utilitat. Es comprendrà aleshores el doble significat del terme «camp d'extermini», i estarà clar què volem expressar amb aquesta frase: jeure al fons. [...]

La notícia ha arribat, com sempre, envoltada d'una aurèola de detalls contradictoris i confusos: aquest mateix matí hi ha hagut selecció a la infermeria [...]. A Birkenau la xemeneia del Crematori fa deu dies que fumeja.

Primo Levi, *Si això és un home*⁷ (p. 32 i 150)
(extret de www.xtec.es/~lvallmaj/preso/totalita.htm)

- a) Molts dels anomenats camps de concentració nazis eren, de fet, camps d'extermini. Quina finalitat tenien?
- b) Què significa l'expressió *hi ha hagut selecció*? Què hi té a veure el Crematori?
- c) En aquest text apareix Birkenau. Situeu en un mapa els diferents camps d'extermini. Podeu consultar quins hi havia en una enciclopèdia o bé utilitzar un cercador d'Internet.

www.bdp.it/~psps0001/studenti/olocausto/

---

⁷ Referència completa: LEVI, P. *Si això és un home*. Barcelona: Edicions 62, 1998.

8. Primo Levi, autor del text anterior, va viure l'horror dels camps d'extermini. Busqueu informació sobre la seva vida i escriviu-ne una breu biografia.

9. Actualment encara existeixen supervivents d'aquests camps on, a part de jueus, hi van ser reclosos gitanos, catalans, etc.

a) Informeu-vos sobre l'Amical Mauthausen i la tasca que duu a terme. Podeu utilitzar un cercador d'Internet o podeu trucar al 012.

b) Busqueu el número 1.633 de la revista *Presència*. Trobareu el reportatge «Acompanyant la Neus. Viatge a Ravensbrück», on veureu reflectida l'experiència de quinze estudiants de tres instituts catalans que van acompanyar Neus Català al camp de concentració de Ravensbrück, on va ser deportada de jove. Redacteu un text, d'una extensió similar al dels estudiants que escriuen a *Presència*, que reculli les vostres impressions sobre el que heu llegit dels camps de concentració.

c) En el nostre país també hi hagué camps de concentració. A Ribesaltes, a la Catalunya Nord, hi van patir i morir centenars de persones (moltes, exiliats republicans de la Guerra Civil Espanyola). Si en teniu ocasió, podríeu fer-hi una excursió ara que s'hi pretén construir un memorial. Podeu obtenir informació d'aquest camp consultant el número 1.644 de la revista *Presència*.

<http://www.republika.pl/rg1>

10. L'holocaust –o, en hebreu, *shoah* ('catàstrofe')– és el nom que rep la massacre humana que es va dur a terme en l'Alemanya de Hitler. La magnitud d'aquest fet ha portat molts autors a novel·lar-lo o a deixar-ne constància en obres que constitueixen les anomenades *literatures de l'holocaust*. De la mateixa manera que Primo Levi, l'obra d'un dels darrers premis Nobel de literatura forma part d'aquestes *literatures*. De qui es tracta? Escriviu també el nom d'una de les seves novel·les més importants.

<http://www.republika.pl/rg1>

11. Hi ha autors catalans que també han deixat testimoni de l'holocaust. Relacioneu cada escriptor amb la seva obra, ja sigui novel·la, reportatge, assaig, etc.

Montserrat Roig	<i>Un català a Mauthausen. El testimoni de Francesc Comellas</i>
David Serrano	<i>El violí d'Auschwitz</i>
Amat Piniella	<i>Els catalans als camps nazis</i>
M. Àngels Anglada	<i>K.L. Reich</i>

12. L'holocaust ha originat, també, un món cinematogràfic particular. Des de minisèries televisives com *Holocaust* fins a versions cinematogràfiques d'*El diari d'Anna Frank*, pel·lícules com *La llista de Schindler*, *La vida és bella*, *El gran dictador* o *El procés de Nüremberg* han donat la seva visió de l'horror que es va viure a Europa a mitjan segle XX. Intenteu veure alguna d'aquestes pel·lícules –algunes de les quals ja hem aconsellat en altres exercicis– per apropar-vos a la tragèdia que va viure el poble jueu.

2. REFERÈNCIES ARTÍSTIQUES

1. *L'amic retrobat* està ple de referències culturals de tot tipus. En aquests fragments, en poques línies s'enumeren grans clàssics de les literatures europees de tots els temps. Escolliu-ne vuit i situeu-los al quadre juntament amb la informació que us demanem:

I llibres: els clàssics alemanys, Schiller, Kleist, Goethe, Hölderlin i, evidentment, «el nostre» Shakespeare, juntament amb Rilke, Dehmel, i George. La meva col·lecció de llibres francesos incloïa Baudelaire, Balzac, Flaubert i Stendhal i, la dels russos, totes les obres de Dostoievski, Tolstoi i Gogol. (p. 43)

Homer i Horaci, Eurípides i Virgili encara tenien allà més importància que els inventors i els mestres temporals del món. (p. 75)

<i>Autor i època</i>	<i>País</i>	<i>Una obra</i>

2. En el fragment següent, a part de grans escriptors, trobem referenciades obres clàssiques de la literatura universal. Esbrineu l'autor i l'argument de les obres citades i ompliu el quadre que trobareu després del fragment:

Vaig comentar *Madame Bovary* i l'existència o no-existència d'Homer, vaig atacar Schiller, vaig dir que Heine era un poeta per a viatjants de comerç i vaig convertir Hölderlin en el més gran poeta d'Alemanya, «àdhuc més gran que Goethe». [...] Em van demanar que traduís i expliqués algunes escenes de Faust i de Hamlet [...]. (p. 20-21)

Obra	Argument	Autor i breu biografia
<i>Madame Bovary</i>		
<i>Faust</i>		
<i>Hamlet</i>		

3. Les referències literàries no són les úniques que cita el jove Hans Schwarz:

A les parets hi havia unes quantes reproduccions: «El noi de l'abric vermell» de Cézanne, diverses peces japoneses de fusta i les «Flors de sol» de Van Gogh. (p. 43)

- a) Busqueu una imatge de cadascuna de les pintures citades.
- b) A quin corrent pertany cadascuna d'aquestes pintures?
- c) Sens dubte coneixeu alguna altra de les obres de Van Gogh. Referencieu-la i busqueu-ne la imatge.
- d) Segurament heu escoltat alguna vegada un grup musical anomenat *La oreja de Van Gogh*. Per què, quan van escollir el nom, no es van autoanomenar *La nariz de Van Gogh*? Quina història de l'orella s'amaga darrere de tot plegat?
- e) Intenteu reproduir, seguint la tècnica pictòrica de Van Gogh, la descripció següent de Herr Zimmermann, professor de Hans Schwarz. Si us ho estimeu més, podeu escollir qualsevol de les descripcions paisatgístiques que trobareu en aquest dossier. Demaneu, si cal, ajuda al professorat d'expressió visual i plàstica.

[Herr Zimmermann] *Era un home de pell olivenca amb els cabells, el bigoti i la punxeguda barba tintats de gris. Mirava cap al món amb un pinça-nas encastat a la punta del nas amb l'expressió d'un gos bastard que busca menjar.* (p. 8)

4. Ara que ja heu practicat, utilitzeu aquesta tècnica per elaborar un mural gegant, amb tots els companys de classe, on els elements centrals siguin els símbols de la pau i on consti la paraula *pau* en diferents llengües –podeu consultar l'apartat I del dossier.

3. DISCURS NARRATIU I LLENGUA LITERÀRIA: UNA BREU PINZELLADA

1. *L'amic retrobat* descriu l'amistat entre dos adolescents, Hans Schwarz, jueu, i Konradin von Hohenfels, alemany, que viuen a Stuttgart i s'han de separar amb l'arribada al poder de Hitler.

- a) En quina persona està narrada l'acció?
- b) Qui és el narrador?

2. Assenyaleu quina de les següents opcions, pel que fa al discurs narratiu, és la correcta:

- Utilitza la tècnica del *flash back*: del present cap al passat.
- Utilitza la fórmula del dietari.
- Segueix un ordre cronològic dels fets: del passat cap al present.
- Utilitza l'escriptura automàtica.

3. D'acord amb la tècnica utilitzada, quins temps verbals són predominants?

4. L'acció se centra en un temps i un espai molt concrets:

- a) Si consulteu les pàgines 7 i 84 podreu delimitar exactament quin espai temporal abraça l'acció. Esbrineu-ho.
- b) Des dels fets narrats fins al moment en què s'explica la història, quant de temps ha transcorregut? Consulteu l'inici del capítol 18.
- c) Busqueu les dates següents:
  - Data inicial dels fets narrats:.....
  - Data final dels fets narrats:.....
  - Data en què es narren els fets:.....

5. Quin ha estat el motiu o l'excusa per narrar la història?

6. Al cap de trenta anys d'haver marxat d'Alemanya per l'antisemitisme creixent, Hans rep la carta on consten quatre-cents nois desapareguts o morts a la guerra (1939-1945). La novel·la acaba amb les paraules següents:

«VON HOHENFELS, Konradin, implicat en el complot per assassinar Hitler. Executat.»

Podríeu argumentar què tenen a veure aquestes paraules amb el títol de la novel·la?

7. Llegiu aquest fragment que correspon al primer paràgraf de la novel·la:

Va entrar a la meua vida el febrer del 1932 i no la va deixar mai més. Ha passat més d'un quart de segle des de llavors, més de nou mil dies, irregulars i avorrits, buits, amb la sensació d'esforçar-me i treballar sense esperança. Dies i anys, molts d'ells, tan morts com les fulles seques d'un arbre sec. (p. 7)

- a) Subratlleu tots els adjectius i anoteu la sensació que ajuden a encomanar al lector.
- b) Tenint en compte el final de la novel·la transcrit en l'exercici anterior, penseu que ara caldria canviar aquests adjectius perquè la sensació inicial s'ha vist modificada? Reescriuiu el text.
- c) En què creieu que s'han transformat la buidor, la manca d'esperança i la mort descrites en aquestes quatre línies?
- d) Estaríeu d'acord a afirmar que Hans Schwarz ha trobat la pau? I Konradin von Hohenfels? Per què?

8. En aquesta novel·la apareixen diverses referències llatines:

- De la mateixa manera que havia acceptat sempre que era *dulce et decorum pro Germania mori*, estava segur que morir *pro amico* també era *dulce et decorum*. (p. 18)
- [...] que acostumaven a dir-nos que *non scholar sed vita discimus* quan a mi em semblava que era exactament a l'inrevés? (p. 20)
- *Sub specie aeternitatis*, tots, sense excepció, som uns fracassats. (p. 88)

Sabríeu relacionar cada expressió llatina amb el seu significat?

No aprenem de l'escola sinó de la vida

Sub specie aeternitatis

Sota la grandesa de l'eternitat

Non scholar sed vita discimus

És plaent i bell morir per Alemanya

Dulce et decorum pro Germania mori

9. A *L'amic retrobat* també hi ha diversos recursos literaris que es mantenen tot i que es tracta d'una traducció. Amb l'ajut del professor o de la professora, escriviu a sota de cada fragment quina figura literària hi apareix:

- Al principi no vaig tenir coratge per a posar-m'hi perquè no tenia diners, però ara que tinc diners em manca valor perquè no tinc confiança. (p. 87)

_____

- [...] i recordo el blanc del vestit i el roig dels cabells que formaven una espelma encesa balancejant-se entre les fulles fresques de color verd clar dels pomers. (p. 34)

_____

- Però no ho va fer mai, la porta era tan hostil com els dos grifons que em miraven des d'allà dalt, cruels i despietats, amb les urpes afilades i les llengües bífides en forma de falç disposades a tallar-me el cor. (p. 57)

_____

- [...] mentre els pollancre es vestien de plata i els desmais de groc llimona. (p. 27)

_____

10. A continuació, Fred Uhlman ens descriu el lloc anomenat *Höhenlahe* i la localització dels restaurants emblemàtics de l'Stuttgart dels anys trenta. Fixeu-vos com la precisió del llenguatge ens permet imaginar amb claredat el paisatge.

La casa del meu pare, una vil·la modesta feta de pedra local, era en un jardí petit ple de cirerers i pomers en el lloc conegut com die Höhenlahe de Stuttgart. Allà hi havia les cases de la burgesia benestant o rica de la localitat, una de les zones més boniques i pròsperes d'Alemanya. Envoltada de pujols i vinyes, s'estén per una vall tan estreta que només hi ha uns quants carrers plans; la majoria pugem cap als pujols tan bon punt hom surt de la Königstrasse, el principal carrer de Stuttgart. La vista que pot contemplar-se des del cim és molt remarcable: milers de xalets, el Schloss vell i el nou, el Stiftskirche, l'Òpera, museus, i el que eren llavors parcs reials. Hi havien Höhenrestaurants pertot arreu, amb terrasses espaioses on la gent passava els calorosos vespres d'estiu bevent vi del Neckar o del Rin i atipant-se d'enormes quantitats de menjar: vedella i amanida de patates, Schnitzel Holstein, Bodenseefelchen, truita de la Selva Negra, fetge calent i salsitxes de sang amb Sauerkraut, Rehrücken amb Preiselbeeren, tournedos amb salsa béarnaise i només Déu sap què més, seguit d'un fantàstic assortit de pastissos coberts de crema. (p. 41)

- a) Subratlleu els mots que creieu que són alemanys.
- b) Quan llegiu *L'ombra del Stuka* veureu que l'acció gira principalment entorn de dos substantius alemanys: *Sturz-Kampffugzeug* i *Baumpflanzung*. Aquestes paraules alemanyes són compostes (estan formades per dos o més mots):
- *Sturz* ('caiguda'), *Kampf* ('lluita'), *fugzeug* ('avió')
  - *Baum* ('arbre'), *Pflanzung* ('plantació')

Moltes paraules alemanyes que heu subratllat en el text també són compostes. Busqueu les que continguin els mots relacionats a continuació i, a partir dels significats donats, intenteu traduir-les:

- *Die Höhe*: 'altura'
  - *Die Strasse*: 'carrer'
  - *Der König*: 'rei'
  - *Das Reh*: 'corç'
  - *Der Rücken*: 'espatlla, llom'
- c) Acabeu de veure, doncs, com es formen alguns mots en alemany. Ara, sabent que *das Rathaus* significa 'ajuntament', podríeu escriure, en alemany, *carrer de l'ajuntament*? I com ho faríeu per escriure *espatlla de xai*, sabent que xai és *das Lamm*?

11. Per cloure aquesta part, podríeu intentar veure una versió cinematogràfica de *L'amic retrobat* traduïda al castellà, *El reencuentro del amigo*, per comprovar la fidelitat a l'original literari.

**IV. *L'OMBRA DEL STUKA*, DE PAU JOAN
HERNÁNDEZ**

1. UBICACIÓ HISTÒRICA I POLÍTICA (LA GUERRA CIVIL ESPANYOLA)

El rerefons de la novel·la *L'ombra del Stuka* és la Guerra Civil Espanyola, i en concret la Batalla de l'Ebre, un element clau pel desenllaç de l'aixecament militar en contra de la República Espanyola.

1. Busqueu els noms següents i classifiqueu-los dins d'un dels dos bàndols:

- Francisco Franco
- Buenaventura Durruti
- Lluís Companys
- Indalecio Prieto
- Millán Astray
- Andreu Nin
- Queipo de Llano

www.ebreguia.com/miravet

2. Entreu a la web www.fut.es/~cebe⁸ i busqueu-hi «Batalla de l'Ebre». Hi trobareu una detallada explicació del que va ser la Batalla de l'Ebre, la més important de la Guerra Civil Espanyola, la qual permeté l'entrada de l'exèrcit feixista a Catalunya. Un cop consultades les pàgines, seríeu capaços de fer-ne un dietari cronològic? Per complementar-lo, també podeu utilitzar la web <http://www.xtec.es/~aguiu1/socials>, on trobareu mapes del desenvolupament de la Guerra Civil.

3. El resultat final de la Guerra Civil fou, a part de més d'un milió de morts, una repressió ferotge i sagnant contra aquells que havien lluitat a favor de la República. La Dictadura franquista va imposar el terror amb execucions, empresonaments i tortures. D'altra banda, però, molta gent ja havia fugit a l'estranger quan va veure que la guerra estava perduda. Molts van anar a parar a camps de concentració i altres a països que els van acollir. En un mapa del món, marqueu aquells estats que foren els principals acollidors de refugiats catalans.

4. Busqueu informació sobre Mauthausen, lloc on anaren a parar molts refugiats catalans després del seu pas per França.⁹

---

⁸ Web del centre d'estudis de la Batalla de l'Ebre, a Gandesa (Terra Alta). Els caps de setmana organitzen sortides als escenaris més representatius de la Batalla de l'Ebre: Serra de Pàndols, Quatre Camins a Vilalba d'Arcs... A Gandesa hi ha, també, el Museu de la Batalla de l'Ebre, que organitza visites per a estudiants il·lustrades amb un vídeo didàctic. El correu electrònic per posar-se en contacte amb ambdues entitats culturals és cebe@tinet.fut.es.

⁹ L'Associació Amical Mauthausen fa xerrades als centres educatius per mantenir viva la memòria del sofriment dels camps de concentració. Potser el vostre centre té interès a posar-s'hi en contacte per organitzar una conferència.

5. La Guerra Civil Espanyola fou també un camp de batalla ideològic per a Europa i per al món sencer.

- a) Busqueu informació sobre quins estats van col·laborar amb el bàndol republicà i quins amb el bàndol franquista.
- b) Busqueu també aquests noms i classifiqueu-los en els mateixos dos bàndols:
  - Brigades Internacionals
  - Legió Còndor
  - George Orwell
  - Ernest Hemingway

2. ART: EL GERNIKA DE PICASSO

<http://www.xtec.es/~fchorda/guerni>

El 26 d'abril de 1937 Gernika va ser bombardejada per un grup d'avions de la Legió Còndor, de l'aviació alemanya, que lluitava al bàndol franquista. La ciutat va quedar completament destruïda, i va esdevenir el símbol de la violència i de la destrucció de les guerres, tal com anys més tard passaria amb Hiroshima, o com abans havia passat amb Verdum. Picasso va acceptar de fer un mural inspirat en la destrucció de la ciutat basca, com a mitjà de propaganda antifeixista, i el va donar per un preu simbòlic al Govern de la República Espanyola.

1. Responen aquestes preguntes:

- A quina província es troba Gernika?.....
- Quin és el símbol de la ciutat?.....
- Quin organisme hi té la seu? Per què l'hi deuen haver posat? .....
- Per què escrivim *Gernika* (i no *Guernica*, per exemple)? Quines lletres i quins dígrafs que té l'alfabet català no té l'alfabet de l'euskera? .....
- Escriviu cinc paraules en euskera que hàgiu sentit (per exemple als mitjans de comunicació): .....

2. Ara estudiareu el quadre amb una mica de deteniment i copsareu la capacitat de suggeriment que aconsegueix un dels pintors més importants del segle XX. Tal com explica Frederic Chordà en una web molt interessant (<http://www.xtec.es/~fchorda/guerni>) sobre el Gernika, aquest quadre es pot dividir en quatre moments o parts. Repartiu-vos en grups de manera que cada grup treballi una de les quatre parts següents –si podeu, procureu-vos una reproducció més gran del quadre. Després, poseu en comú les respostes i comenteu altres aspectes que hi hàgiu vist.

a) El brau i la dona amb el fill mort (esquerra):

- Què fa la dona? Com té els pits? Quina significació hi donaríeu? .....
- .....
- Com és el brau? Per què té formes tan punxegudes? Què pot significar? .....
- .....

b) El cavall, la llum i l'home (centre-esquerra):

- Com expressa l'autor que el cavall sofreix molt? .....
- .....
- Per què l'home només és representat per un cap i dos braços? .....
- .....
- Hi ha –encara que costa de veure– un colom negre: per què té aquest color? ..
- .....

c) La paret oberta, la llàntia i la dona que corre (centre-dreta):

- Cap a on s'estira la dona? .....
- Com està el costat del cavall que il·lumina la llàntia?.....
- La dona que aguanta la llàntia, quina forma té? Què pot representar? .....
- .....

d) La dona que es crema (dreta):

- Com es representa el sofriment i el crit d'aquesta dona que s'està cremant? ....
- .....

3. Com que el quadre tracta d'un bombardeig i les seves conseqüències, pot ser útil fer exercicis de comprensió global:

a) Solem donar significat als colors, encara que algunes vegades ho fem contradictòriament. Digueu el significat que atribuïm als colors:

- Una rosa vermella significa .....
- El líquid vermell significa.....
- El vestit blanc d'una núvia significa.....
- La samarreta del Real Madrid significa .....
- La roba negra significa.....
- Un cotxe esportiu negre significa .....
- El blau del cel significa.....
- Un tros de carn blavós significa .....

b) Malgrat el divertiment anterior, atribuiu el simbolisme més general als dos colors, el blanc i el negre, a base d'adjectius (sis per color). Si cal, consulteu un diccionari de sinònims:

- Blanc: ....., ..., ...,
....., ..., ...
- Negre: ....., ..., ...,
....., ..., ...

c) Els contrastos en el quadre tenen a veure amb el color, la llum i la posició. Us donem la pista fonamental: tot allò il·luminat per la bombeta elèctrica té a veure amb el dolor i el sofriment, i, en canvi, tot allò il·luminat per la llàntia d'oli té a veure amb la possibilitat de regeneració, amb la natura...

Continueu les sèries que teniu aquí:

<i>Bombeta elèctrica</i>	<i>Llàntia d'oli</i>
Cavall udolant de dolor	Part del cavall no ferida
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

3. L'AUTOR I EL CONTEXT GEOGRÀFIC

1. Encara heu de començar a llegir l'obra, però teniu un títol suggeridor: *L'ombra del Stuka*.

a) Definiu els dos substantius del títol:

- ombra: ....., ..., ...,
....., ..., ...
- Stuka: ....., ..., ...,
....., ..., ...

b) Elaboreu un text molt breu, que no sobrepassi les cinc línies, sobre el que imagineu que podria ser l'argument de la novel·la.

2. Pau Joan Hernández és un escriptor jove del qual, segurament, heu llegit alguna altra obra. Ompliu la fitxa següent, amb les dades de la novel·la, una breu biografia de l'autor i el títol d'unes quantes obres seves. Podeu consultar l'itinerari de lectura dedicat a aquest escriptor (que trobareu a <http://www.escriptors.com/autors/hernandezpj>).

Autor	
Títol	
Editorial	
Col·lecció	
Nombre de pàgines	
© Roser Fotògraf (Caldes de Montbui)	
Breu biografia de l'autor	
Altres obres	
Breu resum de l'argument	

3. Observeu aquest mapa de la zona i feu, després, les activitats que us proposem:

a) A partir de la informació que ens aporta el narrador i que us transcrivim tot seguit, encercleu en el mapa de la zona tots els llocs esmentats.

Els pobles de Benissuda i Sant Joan del Pla, on està centrada l'acció de la novel·la, són imaginaris. Cal situar Benissuda a la riba esquerra de l'Ebre, en algun punt entre Móra la Nova i Tivenys. Pel que fa a Sant Joan del Pla, el poble mira cap al riu des de les muntanyes de l'Est, no gaire lluny del santuari de Cardó. (p. 7)

b) Encercleu, també, aquestes cinc ciutats en el mapa i indiqueu el nombre d'habitants que tenen:

CIUTAT	HABITANTS
Móra d'Ebre.....	_____
Miravet.....	_____
Tivissa	_____
Tivenys.....	_____
Garcia.....	_____

4. En David Tischler arriba a Sant Joan del Pla procedent del nord d'Europa:

La idea de travessar mitja Europa fins a un poblet perdut a la riba de l'Ebre per investigar, sense que ningú de casa no ho sabés, una vella història familiar, havia estat sens dubte molt atractiva a Hamburg, quan estava preparant el viatge. La idea no havia perdut gens del seu encant viatjant en tren cap a París; s'havia tenyit d'un regust gairebé mític mentre travessava amb bicicleta els carrers de la Ciutat de les Llums, per canviar d'estació; l'havia omplert d'excitació quan el comboi de la SNCF l'havia deixat a Cerbère, i quan començava a pedalejar per terres catalanes... (p. 27)

Utilitzeu el mapa d'Europa existent en l'apartat III d'aquest dossier i marqueu el recorregut que fa en David des d'Hamburg.

5. *Benissuda, Benifallet...* són topònims amb l'arrel *Beni-*.

- Busqueu més topònims que continguin aquesta arrel.
- Esbrineu de quina llengua provenen.
- En quines zones es troben la majoria de noms que contenen aquesta arrel?
- Per què a les comarques del nord de Catalunya no es troben poblacions amb aquesta arrel?

6. Relacioneu cinc construccions principals amb els pobles corresponents (busqueu, doncs, informació sobre cada poble):

Casa Montagut (Plaça de Dalt)	Tivissa
Plaça de la Verdura	Rasquera
Plaça de la Sanaqueta	Benissanet
Església de Sant Jaume	Miravet
Escalles de Blai i Porxe de la Presó	Móra d'Ebre

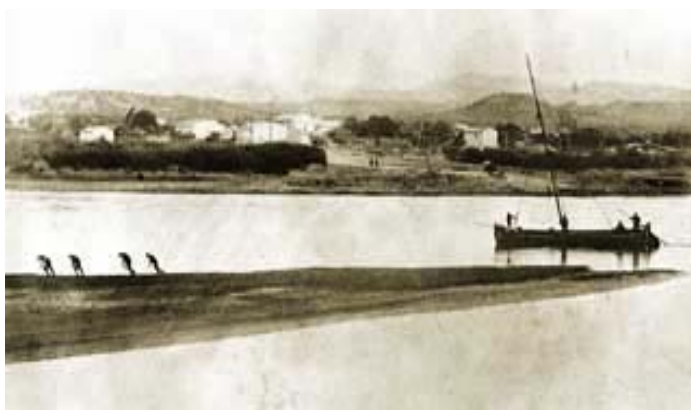
7. Busqueu en una enciclopèdia què és un assut i on es localitza el més important.

8. A continuació trobareu tot de noms de plats de la gastronomia catalana:

cassoleta del tros	arròs a banda	fesols amb romesco
ànec amb peres	flors de carbassera	peres al vi
truita amb suc	tortada d'ametlles	clotxa
conill amb escamarlans	coques de maçana	fesols de santa Pau
bunyols	panadons	pastissets de Tortosa
canelons	corassons	anxoves de l'Escala

- Encercleu aquells que siguin de la zona de la Ribera d'Ebre o de comarques veïnes i desestimeu els que no ho siguin (els de tipus general com, per exemple, el pa amb tomàquet, no es consideren específics).
- Confeccioneu el que seria el menú típic de la zona de la Ribera d'Ebre (primer plat, segon plat, postres i, si podeu, un vi). Podeu consultar Internet o demanar informació en una oficina de turisme.

9. L'Ebre ha estat un camí per on han navegat els llaguts, el tipus d'embarcació que teniu a les imatges (típic de la zona de l'Ebre). Per conèixer com s'utilitzava, observeu la fotografia de la dreta:

www.ebreguia.com/miravet

a) Què estan fent les persones de les imatges? Quan es devia fer aquesta operació?

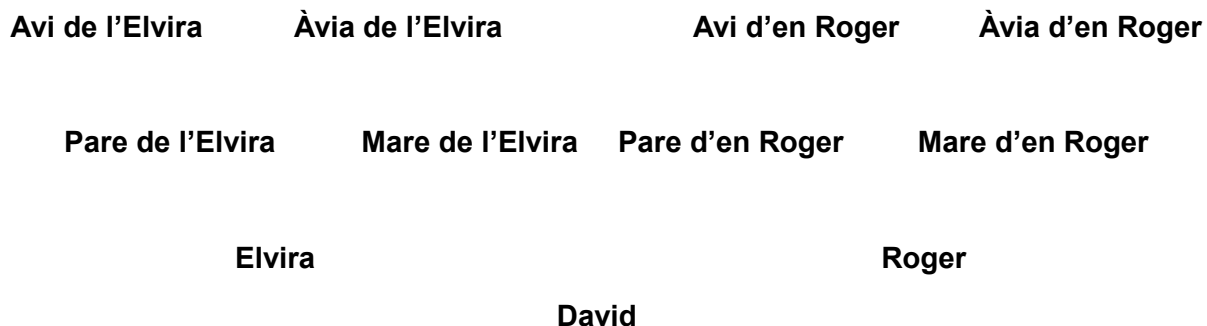
b) Busqueu a la hiperenciclopèdia aquestes paraules:

- Llagut: .....
- Sirgar: .....

4. ELS PERSONATGES

4.1. Les relacions humanes

1. En un estadi inicial, la novel·la reflecteix una sèrie de relacions humanes. Caldria que marquéssiu amb fletxes vermelles si la relació entre dos personatges és d'afecte; amb fletxes blaves si és de tensió o enemistat, i amb fletxes verdes si és indiferent o si no en tenim cap informació:

2. A la fi de la història, les relacions personals han canviat substancialment. Torneu a realitzar la mateixa activitat que acabeu de fer, però tenint en compte la situació al final del llibre. Els canvis de colors us aportaran molta informació:

Avi de l'Elvira

Àvia de l'Elvira

Avi d'en Roger

Àvia d'en Roger

Pare de l'Elvira

Mare de l'Elvira

Pare d'en Roger

Mare d'en Roger

Elvira

Roger

David

3. Els dos exercicis es poden llegir de dalt a baix i d'esquerra a dreta. Reflexioneu sobre el que us indica la variació de color. A quins personatges s'ha mantingut sempre el mateix color? A quins ha canviat? Què passa amb les generacions més antigues? I a les més modernes?

4. Vist tot plegat, quin paper fa en David? Ho heu de relacionar amb un comentari que fa aquest personatge, referent al fet que ha vingut a remoure coses de fa molt temps i que potser se n'hauria d'anar.

5. La història de les relacions humanes i els seus canvis, com ja heu vist, es desenvolupa al mateix temps que la trama narrativa. Ara us plantejem una activitat que requerirà que repasseu el llibre buscant tot el que tingui a veure amb les relacions interpersonals. En una línia temporal amb set punts, vosaltres haureu de posar cadascuna de les frases al punt que els correspongui segons si s'ha esdevingut abans o després de les altres:

Fil temporal

•	•	•	•	•	•	•
1	2	3	4	5	6	7

- El pare d'en Roger convida a sopar qualsevol dia l'Elvira. ( )
- L'Elvira somnia amb en Roger i amb en David, i es desperta ben suada, i amb moltes ganes de plorar. ( )
- L'amistat entre l'Elvira i en Roger venia des de l'escola; va haver-hi fins i tot un inici d'enamorament, al qual, de mutu acord, havien acabat renunciant. ( )
- L'àvia Alexandra diu a l'Elvira que encara que en Roger sembli simpàtic, sempre serà el fill d'un ric, i encara que sigui bon noi, al final quedarà clar que ell pertany a una classe social i ella a una altra. ( )
- Abans de baixar al pou, en Roger diu a l'Elvira que retornaria del mig de la Terra per continuar veient-la tan bonica. I l'Elvira nota que es posa tota vermella i se li accelera el cor. ( )
- L'Elvira diu a en Roger que qui li agrada és ell i que el que sent ja no és un joc com l'anterior estiu. ( )
- En Roger sentia que l'Elvira era tot just a la llitera de dalt, però al mateix temps molt lluny, i aquesta sensació el neguiteja fins a impedir-li dormir. ( )

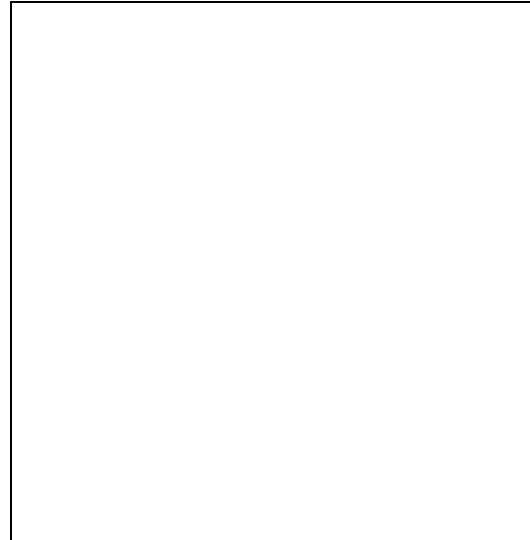
4.2. Cadascú és cadascú

4.2.1. L'Elvira i els sostenidors

1. El text que teniu a continuació és una descripció física de l'Elvira. Seguint la descripció, dibuixeu aquest personatge o, si no, busqueu una fotografia o un retall de revista amb la imatge d'una noia que per a vosaltres s'acosti a la imatge mental que us heu fet de l'Elvira.

–Lletja! –va escopir cap a la seva imatge–. I grassa! I granelluda!

Però no hi havia res a fer: el mirall continuava retornant-li el reflex d'una noia de cos perfecte, d'una bellesa intensament harmònica, prima i esvelta però no magra, de membres llargs i fins però no mancats de força, amb un rostre de trets d'impecable regularitat, dominat per uns intensos ulls negres i coronat per aquella cabellera bruna, suau-ment rinxolada, que ara li queia, molla, damunt les espatlles. (p. 16-17)

2. El tret psicològic més evident de l'Elvira té a veure amb l'acceptació de la seva imatge. Per què creieu que rebutja la seva imatge femenina?

3. Hi ha algunes èpoques del segle XX en què els sostenidors deixen de ser només una peça de vestir i es converteixen en un símbol. Intenteu trobar informació sobre què passava amb els sostenidors als anys 60, durant la revolució *hippy*. Li passa el mateix a l'Elvira?

4. Per què l'Elvira accepta finalment el seu cos sense problemes?

5. Quin us sembla que és el significat d'aquest somni? Per què?

Ballava un vell vals vienès en un saló lluminós, ple de miralls. I cada volta que feia, obria els ulls per trobar-se que el rostre del seu ballador havia canviat: en David, en Roger, en David, en Roger... incessantment, seguint el ritme del vals. Fins que la música s'accelerava i els dos rostres es fonien en un de sol, i tot es convertia en un terbolí vertiginós de ball, de música, de goig...

Es va despertar de matinada, sentint-se suada i humida i amb moltes, moltes ganes de plorar. (p. 68)

6. El món del subconscient és sempre interessant i es connecta d'alguna manera amb el món conscient. Feu aquesta activitat en grup: Cada membre ha d'explicar un somni que recordi en un paper sense signar. Un membre del grup els llegirà tots en veu alta. La resta del grup en farà la interpretació i, sobretot, caldrà endevinar de qui és cada somni.

7. El parlament final de l'Elvira és un dels aspectes principals del missatge que vol donar el llibre. Què té d'especial l'Elvira perquè l'autor faci que el digui ella?

4.2.2. En Roger i el seu petit món

1. Com en Roger, segurament vosaltres també teniu una petita pàtria, un trosset concret que sentiu vostre. I encara que visqueu al mateix carrer que un altre company o una altra companya, si haguéssiu de descriure aquesta imatge, segur que sortiria diferent. Feu-ho, doncs, descrivint en poques línies aquell paisatge o aquella imatge urbana que, fóssiu al país que fóssiu, us faria sentir a casa. Abans, llegiu aquest fragment del llibre:

En Roger no era cap sentimental, no ho havia estat mai, però no podia evitar un estremiment d'emoció i orgull en mirar aquell paisatge: aquella era la seva terra, el seu espai propi, la seva pàtria. Era potser una pàtria mínima, feta d'un riu, un poble, uns turons i uns quilòmetres quadrats de garrofers, cítrics i horta, però els seus sentiments envers ella eren molt més reals que els que poguéu tenir per cap de les que li venien donades pels llibres de l'escola. (p. 12)

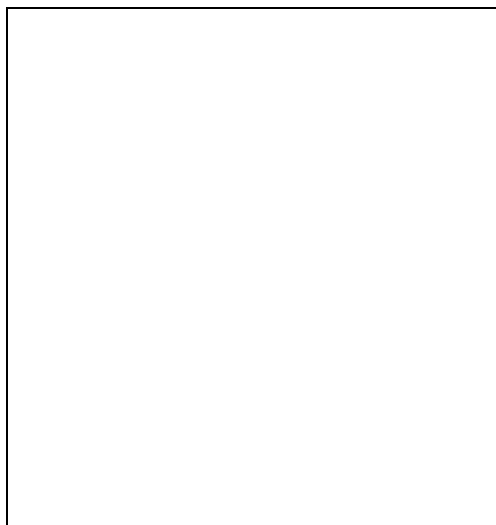
2. L'Ebre és una part fonamental del món d'en Roger. L'any 2003 el govern espanyol va aprovar el Pla Hidrològic Nacional (PHN).

- a) Quins efectes pot tenir el PHN sobre les terres que banya l'Ebre?
- b) Si us poseu a la pell d'en Roger, creieu que estaria a favor o en contra del PHN?
- c) Copieu el símbol que usen els antitransvasistes per a les seves manifestacions.

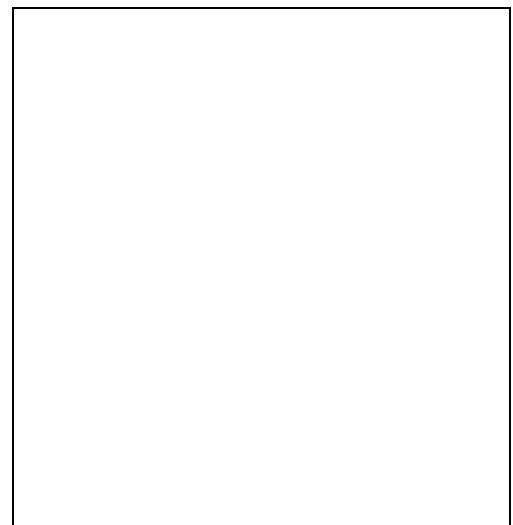
3. Recordeu aquesta frase d'en Daniel?: *Pel que feia al gos... bé, si era cert que els gossos s'assemblen als seus amos, havia de ser per força del noi.* Quins trets d'en Roger es poden traspasar al Ximple?

Roger	—————▶	Ximple
.....		.....
.....		.....
.....		.....
.....		.....

4. Penseu en un animal de companyia proper. Quins trets té similars al seu amo? Enganxeu als requadres una fotografia del propietari i una de l'animal.

ANIMAL DOMÈSTIC

PROPIETARI DE L'ANIMAL

5. El gos d'en Roger és una mescla de dòberman i pastor alemany i és *el més pirat del món*. Per això en Roger ha escollit el nom Ximple. Ara us marquem uns estereotips de gossos perquè vosaltres penseu els noms adequats:

TIPUS DE GOS	NOM
Un llebrer ràpid	_____
Un dòberman agressiu	_____
Un gos d'atura espavilat	_____
Un pequinès llaminer	_____
Un xiuaua fredolic	_____
Un pastor alemany vigilant	_____
Un gran danès maldestre	_____
Un gos petaner malcarat	_____

4.2.3. En David i la història genealògica

¿A qui li podia interessar el que havia passat seixanta anys enrere? Tot allò era ben llunyà, i només sobrevivia en les històries que explicaven els vells [...] una d'aquelles velles històries estava a punt de cobrar vida, encarnada en un innocent cicloturista alemany que havia travessat mitja Europa amb un destí ben concret: Sant Joan del Pla i Benissuda. (p. 15)

1. En David, tal com ens és descrit, va amb una bicicleta a través d'Europa, a la recerca dels seus orígens; el narrador ens ha explicat com és, però el sentit comú i la capacitat de deducció també us portaria a la mateixa solució. Subratlleu els trets que defineixen en David:

Cabells rossos	Reservat i poc comunicatiu
Cabells negres	Reservat però amical
Deu mesurar 1,60 i pesar 85 quilos	Es riu dels catalans
Deu mesurar 1,90 i pesar 90 quilos	Té interès en altres cultures
Vesteix amb un vestit blau i corbata fosca	Toca el fiscorn i la tenora
Vesteix com un <i>hippy</i>	Canta cançons tiroleeses
Vesteix amb robes esportives	Toca la guitarra
Menja i dorm als millors llocs	Menja sobretot embotits
Es conforma amb el mínim	Li agraden els Brastwurtz de porc

2. Si en David hagués arribat a Sant Joan del Pla amb un Mercedes descapotable, seria més o menys creïble com a personatge? Per què? (Relacioneu-ho amb l'exercici anterior.)

3. Quan en Roger i l'Elvira el veuen avançar pedalejant, parlen de *guiri* o de *camaco*. Coneixeu altres formes d'anomenar la gent de Barcelona o la gent que ve a passar les vacances a Catalunya?

4. En David es presenta a la Ribera d'Ebre amb la intenció d'esbrinar el seu passat familiar. Amb les dades que hi ha en el text, intenteu fer l'arbre genealògic d'en David.

5. I ara que heu fet l'arbre genealògic d'en David, estaria bé que féssiu el vostre. Caldria, però, que fos una mica més interessant i que, per exemple, en el cas que sigui possible, hi apareguessin fotografies de les persones que anomenau, així com una petita ressenya de la feina que feien.

6. Com ja sabem, en David pertany a la comunitat jueva. Busqueu informació, tant en llibres com a Internet, sobre quins són els trets més distintius d'aquesta comunitat: d'on procedeix, quins elements religiosos la defineixen, com ha viscut, quina és la seva història? (Si podeu, visiteu el patrimoni jueu medieval que ens resta, com ara els calls de Barcelona o Girona.)

7. El Gòlem té un paper important en la història.

a) D'on surt aquest personatge? Qui el crea literàriament?

b) A més del Gòlem, hi ha altres éssers que són creacions humanes. Quins us vénen al cap? Busqueu-ne informació i escriviu-la.

8. Us sembla que fins a l'entrada del nazisme era possible compaginar sense problemes ser jueu i ser alemany? (Aquesta qüestió la podeu relacionar amb el capítol 9 de *L'amic retrobat*.)

9. Al llibre apareixen diversos noms de persona jueus. Aquí teniu una sopa de lletres perquè en trobeu sis:

L	H	C	A	A	S	I
R	E	B	E	C	A	X
L	L	I	A	E	N	M
V	A	E	L	I	O	E
W	B	O	C	A	J	S

4.2.4. En Josep Arganyol i la culpa familiar

1. El narrador ha volgut descriure en Josep Arganyol com una persona turmentada per una culpa familiar que li ha arribat a ell. Poseu tres exemples de com es descriu la seva vida d'aquest personatge i del seu entorn.

2. Expliqueu un altre cas bíblic de culpa que es transmet de generació en generació.

3. L'enemistat entre les dues famílies ha fet, en certa manera, que la relació entre en Roger i l'Elvira es vegi frustrada. Hi ha una obra de William Shakespeare, *Romeu i Julieta*, en la qual l'antagonisme de dues famílies també fa impossible l'amor entre dos personatges. Expliqueu quins motius tenen les famílies d'en Roger i l'Elvira per estar enemistades, i també quines raons hi havia entre els Capulets i els Montegú.

4. Què ha aconseguit en Josep Arganyol protegint d'aquesta manera el secret de la família i, sobretot, protegint el seu fill? Podia haver adoptat una altra postura?

5. En l'enfrontament entre en Josep Arganyol i l'àvia Alexandra es mantenen elements que formaren part de les desavinences que alimentaren la Guerra Civil. De què acusa l'àvia els Arganyol?

6. Vista com estava la situació, creieu que la intervenció d'en David era necessària? És important que vingui de l'estranger?

7. En Josep Arganyol ha portat una vida fosca, tancada i trista. Amb l'ajut d'un diccionari de sinònims, trobeu deu adjectius, en total, que es relacionin amb aquests tres que hi ha a l'enunciat (recordeu que han d'ésser sinònims en el mateix context en què apareixen al llibre):

- Fosca:.....
- Tancada: .....
- Trista: .....

4.2.5. L'àvia Alexandra i la revolució perpètua

1. Que vol dir *autodidacta*?
2. Creieu que una persona autodidacta és el mateix que una persona inculta? En què radica la intel·ligència de l'àvia Alexandra?
3. De quina zona ve l'àvia? Busqueu informació sobre la situació política a la zona d'on és originària l'àvia en l'època d'inici de la Guerra Civil? (Les webs que us hem donat al llarg del dossier us faran bon servei.)
4. En quins detalls es noten les idees comunistes de l'àvia?
5. Quina és la veritable raó de l'animadversió de l'àvia de l'Elvira pels Arganyol?

5. LA TRAMA NARRATIVA I LA LLIÇÓ FINAL DEL LLIBRE

Ara repassareu de forma breu la trama narrativa, és a dir, com el narrador ha construït l'acció i els esdeveniments.

1. De tota la llista que teniu aquí, marqueu els tres elements clau per al desenvolupament de l'obra:

- Arribada d'en David
- Amistat d'en David, en Roger i l'Elvira
- Explicació del misteri per part d'en David
- Descobriments de La Bauma
- Por del Ximple
- Trobada de l'habitació del pou
- Pintades amenaçadores
- Soroll del Stuka
- Documents de l'herència de l'avi d'en Roger
- Explicació de l'antic pilot de l'exèrcit alemany
- Enamorament d'en Roger i l'Elvira

2. En tota obra, la trama sol tenir tres passos o tres moments molt clars:

- el plantejament: és tota la informació que necessitem per conèixer els personatges i els fets que s'han de desenvolupar;
- el nus: són totes les accions que succeeixen i que porten cap a finalitzar la trama;
- el desenllaç: és la solució dels conflictes que s'havien plantejat.

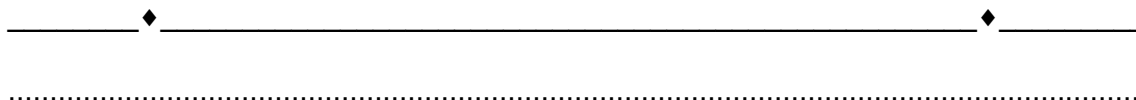
Digueu quines pàgines ocupa el plantejament, quines el nus i quines el desenllaç.

- plantejament: .....
- nus: .....
- desenllaç: .....

3. La trama d'una novel·la es lliga sempre amb el temps. Imagineu un esquema com aquest:

Arribada d'en David

Les famílies es reconcilien

En principi teniu les dues accions: la inicial i la final. El temps de la novel·la sol ser en passat, però avança progressivament. En alguns moments, però, el temps salta molt enrere, perquè ens han de donar informació per completar la història. Heu de trobar tres d'aquests moments i consignar-ne les pàgines.

4. El text està embolcallat amb una aura de misteri, i els elements misteriosos donen pistes per entendre una miqueta aspectes inconscients. Quins elements de *L'ombra del Stuka* es poden relacionar amb el misteri?

5. Un cop els hàgiu localitzat, heu d'intentar trobar una explicació doble: per una banda, digueu què signifiquen aquests dos elements misteriosos i, per l'altra, opineu si creieu que són possibles o no.

6. Quin personatge del llibre és el primer de copsar aquests elements sobrenaturals? Per què?

7. El llibre és un al·legat a favor de la pau i de la reconciliació. El mèrit de l'autor és que no posa el discurs en boca d'un narrador que fa un sermó per convèncer-nos, sinó que el reparteix en diversos personatges. Busqueu els missatges a favor de la pau que hi ha en el llibre, com a mínim de dos personatges. (Penseu especialment en la part final en dos personatges i digueu quin és el missatge que donen.)

8. Què n'heu après al llarg del llibre, dels conflictes entre les persones i els pobles? Què es pot aplicar a la vida real?

6. EL COMPONENT LINGÜÍSTIC

1. Llegiu atentament el paràgraf següent. La precisió de la descripció permet imaginar-nos i, fins i tot, sentir la intensa calor d'aquell dia d'estiu:

El sol del migdia queia damunt l'Ebre com una pedregada de plom fos que volgués anorrear tot el paisatge, com un diluvi de foc que hagués de purificar la terra dels seus pecats. Fins i tot les llagostes semblaven aclaparades per la calor, i interrompien de tant en tant el seu xerric monòton, intens, capaç de penetrar cada porus del cos i de la ment com el primer mareig de la ressaca. Llavors, en l'efímer silenci, semblava que els camps i les hortes, els camins i les pedres, el riu encès de reflexos i la carretera clapejada de taques d'asfalt fos deixessin anar l'alè enlaire, com una columna palpable d'aire calent que tornava a l'aire calent, d'ofec que tornava a l'ofec, de pols que s'aixecava per damunt de la pols. Després, el xerric de les llagostes es reprenia, i l'aire tremolava, i la carretera dibuixava miratges de clapes d'aigua damunt la sequedat. (p. 22)

- a) Esbrineu què és un símil o comparació. Subratlleu tots els que apareixen en aquest fragment.
- b) En aquest fragment també apareixen diversos paral·lelismes. Busqueu-los i analitzeu els elements que els formen.
- c) Busqueu alguna altra figura literària, diferent de les anteriors, que aparegui en aquest fragment.

2. Pau Joan Hernández fa una descripció acurada dels llocs on transcorre part de l'acció. Llegiu els fragments següents i, després, feu les activitats que s'hi relacionen:

Text 1

A la seva dreta quedava el poble de Benissuda, com un piló de cases del color de la terra apinyades entre la carretera i el riu, amb els blocs de pisos nous destacant-se en blanc i gris al fons, l'edifici de la cooperativa agrícola ben visible, el campanar de l'església alçant-se des de la plaça gran i la fàbrica de pinsos, amb les seves altes sitges, ben visibles als afores. Més a prop, la carretera, que venia tota dreta per traçar després l'ampli revolt que evitava el Puig i continuar riu avall, tot deixant de banda la desviació que duia muntanya amunt, cap a Sant Joan del Pla i, més lluny, cap a Cardó. (p. 11)

Text 2

L'Hispano era un bar sempre fosc, agradablement fresc a l'estiu –enormes ventiladors, com trets d'una pel·lícula de l'època colonial, giraven al sostre– i càlid a l'hivern –una voluminosa estufa de llenya, una massa de ferro colat d'aspecte imponent, s'encarregava d'escalfar-ho. Les taules, de marbre blanc damunt de peus de ferro negre, es veien en alguns llocs ennegrides i escantellades pels gots i les tasses de generacions de benissudencs, mentre que, en un racó, una pila pulcrament disposada de tapets de feltre esperaven ser reclamats pels parroquians per a les partides de cartes a la tarda.

A les parets, per damunt de la barra de fusta fosca, hi havia velles fotografies del poble, en un parell de les quals apareixien els antics cotxes de línia que donaven nom al bar. Més moderns eren la gran pantalla del televisor –que s'encenia només quan un esdeveniment esportiu era motiu de reunió de la clientela– i els pòsters del Barça i de l'Espanyol, equilibradament situats per allò de tenir tothom content. (p. 39)

- a) Escolliu un dels dos fragments anteriors i dibuixeu el poble o el bar intentant ser molt fidels a les indicacions que ha donat el narrador. Tot seguit compareu amb els companys la semblança de les imatges realitzades per comprovar la minúcia amb què l'autor ens ha descrit un ambient.
- b) Subratlleu tots els adjectius del segon fragment i canvieu-los per un antònim (que sigui un antònim en el mateix context).
- c) En el text que acabeu de llegir, Pau Joan Hernández ens descriu un bar-restaurant de Benissuda. Abans havíeu vist que Fred Uhlman descrivia també la localització dels restaurants emblemàtics de l'Stuttgart dels anys trenta (a l'exercici 10 del subapartat *Discurs narratiu i llengua literària: una breu pinzellada*, de l'apartat III del dossier). Compareu tots dos textos i escriviu les conclusions principals a què hàgiu arribat.

3. Ja heu pogut comprovar l'escrupolositat del llenguatge utilitzat per l'autor de la novel·la. Els parlants sovint utilitzem verbs o substantius genèrics quan podríem aplicar-ne de més específics i, si no, fixeu-vos en el fragment següent:

El carrer feia olor de tàpia reescalfada, de pols i de palla seca. Ajagut a l'ombra de l'angle d'una casa, un gos escanyolit va aixecar la mirada cap a ell i va bellugar un parell de cops la cua, com si fins i tot aquell esforç fos excessiu. En algun lloc ocult, escataïnava una gallina, i li responia, lluny, un bel d'ovella. (p. 43)

Els animals, per a molts de nosaltres, *criđen*, però aquí heu pogut apreciar que les gallines *escataïnen* i que les ovelles *belen*.

a) Sabríeu aparellar cada animal amb el mot que fa referència al so que emet?

renillar	gat
mugir, bramular	lleó
parrupar o parrupejar	gallina
miolar	llop
lladrar o lladruquejar	cavall
cloquejar	colom
rugir	gos
udolar	bou

b) A partir del verb que us hem donat, sabríeu trobar el substantiu específic del so corresponent?

4. Habitualment fem servir expressions en sentit figurat. El paràgraf següent descriu una situació d'angúnia i por i utilitza una d'aquestes expressions figurades:

En Roger va sentir un calfred que li travessava l'espina com un llampec. Tenia les mans suades i els ulls, molt oberts, es clavaven inútilment en la fosca. El calfred se li va concentrar al clatell, li va recórrer els cabells. Per primer cop a la seva vida, es va adonar que l'expressió «posar els cabells de punta» és ben real, i que si mai no ho havia experimentat abans era perquè mai abans no havia tingut por de debò. (p. 80-81)

Aparelleu els mots de l'esquerra amb els de la dreta i busqueu el significat de les expressions resultants. Marqueu les que denotin por:

Tenir	la boira
Posar	el cor com una lletia
Bullir	d'estudi
Tenir	la pell de gallina
Escampar	cua
Fugir	escagarrinat
Estar	cucs
Girar	la sang

5. A la pàgina 116 podeu llegir la darrera anotació de Rebeca al seu diari.

a) Quina estructura presenta un full de diari?

b) Redacteu el vostre propi full de diari del dia que realitzeu aquesta activitat.

6. Us podeu imaginar la nit que Rebeca Tischler i la seva família van intentar fugir? Intenteu descriure aquella nit de manera que pogués constituir un nou capítol de *L'ombra del Stuka*.

7. Recolliu cinc expressions jueves que apareguin en el llibre i escriviu-ne el significat al costat:

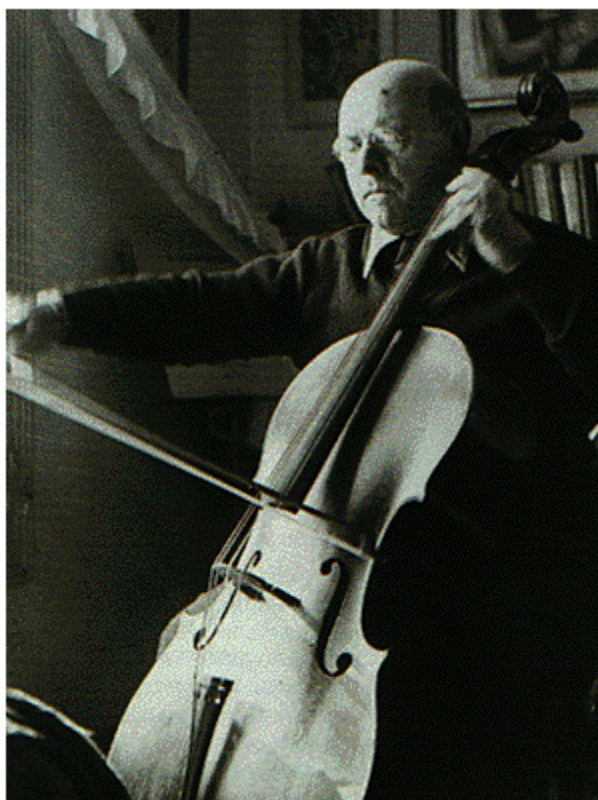
<i>Expressió</i>	<i>Significat</i>

8. Llegiu la pàgina 94 de *L'ombra del Stuka* i, després, feu aquestes dues activitats:

a) Els mots següents fan referència a les principals festivitats jueves. Relacioneu-los amb la festa que representen:

Pasqua	Festa alegre en què els nens reben regals
Hanucà	Entrada en la comunitat dels creients adults
Bar mitsvah	Commemoració de la fugida dels jueus a Egipte
Caddih	Ideal de la vida mística
Devecut	Pregària per als morts

b) Amb quina festa, molt celebrada al nostre país, relacionaríeu l'Hanucà?

Tocaré una melodia del folklore català: El cant dels ocells. Els ocells, quan són al cel, van cantant: «Peace, peace, peace», i és una melodia que Bach, Beethoven i tots els grans haurien admirat i estimat. I, a més, neix de l'ànima del meu poble, Catalunya.

www.agntv.com/aura/personatges

V. MÚSICA PER A LA PAU

1. Tant a *L'ombra del Stuka* com a *L'amic retrobat* trobem referents musicals que demostren la importància d'aquest art en totes les cultures i en tots els temps:

- La meua mare m'havia comprat una entrada per anar a veure *Fidelio*, dirigit per Furtwängler [...]. (*L'amic retrobat*, p. 65)
- [...] però el dia de Nadal cantava *Stille Nacht, Heilige Nacht*. (*L'amic retrobat*, p. 33)
- ¿No hi va haver un grup de gentils que li van dedicar una serenata tocant «Eine kleine Nachtmusik»? (*L'amic retrobat*, p. 47)
- [...] la melodia de *El meu filllet té fred* arribava fins al dormitori des d'algun racó de l'interior de la casa. (*L'ombra del Stuka*, p. 79)

Recolliu en el quadre següent qui és l'autor de les obres esmentades i marqueu amb una creu si es tracta de música culta o música popular:

<i>Obra</i>	<i>Autor</i>	<i>Música culta</i>	<i>Música popular</i>
<i>Fidelio</i>			
<i>Stille Nacht, Heilige Nacht</i> (Santa nit)			
<i>Eine kleine Nacht Musik</i> (Petita música nocturna)			
<i>El meu filllet té fred</i>			

2. Un dels misteris de *L'ombra del Stuka* té a veure amb una de les cançons citades:

- Es diu *El meu filllet té fred*, i és una cançó del gueto de Varsòvia, del temps de les persecucions... (*L'ombra del Stuka*, p. 62)
- *El meu filllet té fred* és la mateixa cançó que canta el personatge d'una mena de llegenda del poble. L'únic que la Senyora del Riu la canta sense lletra. (*L'ombra del Stuka*, p. 85)

Marqueu la premissa o les premisses que us semblin més versemblants:

- Al poble es canta la cançó sense lletra perquè segurament la devien sentir cantar als parents de la Rebeca Tischler en alemany, i com que en desconeixien el significat només els va perdurar la tonada.
- Els jueus supervivents del gueto de Varsòvia van editar la partitura de la cançó i la van difondre arreu del món com un valor cultural que calia preservar.
- La melodia té un origen renaixentista. Els catalans deportats als camps nazis la taral·lejaven. Un poeta jueu hi va afegir la lletra.
- Es tracta d'una cançó popular. Sovint trobem la mateixa cançó, en països diferents i amb lletres diferents. Es transmetia oralment, de pares a fills i es «transportava» per mitjà de viatges, parents, rodamons...

3. A *L'ombra del Stuka* apareixen referències a la cançó hebrea *Hevenu shalom alehem*: –*Que vingui a nosaltres la pau... –va traduir en David–. És una cançó de comiat.* (p. 117)

6. Així com l'obra citada en l'exercici anterior ha esdevingut, sovint, un cant de pau, també la cançó *Imagine*, de John Lennon, ha passat a convertir-se en un himne a la pau àmpliament reconegut:

*Imagine there's no heaven
It's easy if you try
No hell below us
Above us only sky
Imagine all the people
Living for today*

*Imagine there's no countries
It isn't hard to do
Nothing to kill or die for
And no religion too
Imagine all the people
Living life in peace*

*You may say I'm a dreamer
But I'm not the only one
I hope someday you'll join us
And the world will be as one*

*Imagine no possessions
I wonder if you can
No need for greed or hunger
A brotherhood of man
Imagine all the people
Sharing all the world*

*You may say I'm a dreamer
But I'm not the only one
I hope someday you'll join us
And the world will be as one*

- a) Escolteu-la i traduïu-la al català.
- b) Busqueu informació de l'autor i l'època en què va ser escrita.

7. També hi ha artistes catalans que han tingut un pes significatiu com a missatgers de pau. Llegiu l'article següent:

tribuna | FINA SITJÉS. Gestora cultural

La vigència del missatge de Pau Casals

En uns temps poc proclius a l'esperança, quan la pau al món és lluny de convertir-se en alguna cosa més que en un somni, les paraules d'aquest gran músic compromès amb el seu temps se'ns fan més presents que mai

L'actuació d'Ainhoa Arteta a l'auditori Pau Casals del Vendrell posà de manifest la universalitat de la música així com la vigència del missatge del mestre Casals. Pau Casals va comentar: «La gran conquesta de la nostra civilització ha estat donar-nos la garantia que no serem perseguits per les nostres idees o pels nostres sentiments.» En uns temps no gaire proclius a l'esperança, quan la pau al món és encara molt lluny de convertir-se en alguna cosa més que en un somni, les paraules d'aquest gran músic compromès amb el seu temps, amb la pau i amb la llibertat dels pobles, se'ns fan més presents que mai.

Pau Casals demanava respecte per escoltar la música. La seva triple condició de compositor, director d'orquestra i, sobretot, violoncel·lista —revolucionà el concepte tècnic i expressiu del violoncel—, el feien ser molt exigent. La població que el va veure néixer l'any 1876, el Vendrell, ha volgut conservar-ne la memòria amb un museu magnífic, la Casa Museu Pau Casals, a peu de platja, i amb un auditori també molt encertat, tant des del punt de vista arquitectònic com acústic, de característiques molt funcionals, que és, al mateix temps, el receptacle d'una ben programada temporada de concerts de música clàssica i de jazz, així com de dansa. El Festival Internacional de Música Pau Casals, iniciat l'any 1981 per l'Associació Musical Pau Casals, és el punt més important d'aquesta programació, tant per pressupost com per la qualitat dels seus intèrprets. És bo de comprovar

La triple condició de compositor, director d'orquestra i, sobretot, violoncel·lista de Pau Casals —va revolucionar el concepte tècnic i expressiu del violoncel—, el feien ser molt exigent.

com arreu del país, i més enllà de les iniciatives estrictament barcelonines, algunes plenament ciutadanes i d'altres amb vocació d'irradiar arreu del país, sorgeixen molt bones propostes artístiques que fan possible que el públic no s'hagi de desplaçar necessàriament a la capital per poder disfrutar-les.

El moment idoni

L'estiu és, d'altra banda, el moment més idoni perquè aquestes es facin. És per això que a moltes de les comarques catalanes sorgeixen propostes musicals que volen apropar aquest art

al conjunt de la ciutadania, aprofitant elements com la bonança climàtica o l'increment de públic potencial producte del turisme. La nit era d'una calor *pastosa*. Dins de l'auditori Pau Casals amainava una mica, encara que no del tot. La presència de la magnífica soprano basca Ainhoa Arteta a l'escenari, acompanyada del pianista Lorenzo Bavaj i les delícies que va oferir van fer oblidar, però, al públic les molèsties meteorològiques. La seva elegant i contundent presència física no fa més que reafirmar el seu talent artístic. La primera és el preàmbul del

segon. No era la primera vegada que Ainhoa Arteta visitava l'auditori Pau Casals. Des de la seva última estada, ara fa cinc anys, la seva carrera musical ha fet un salt qualitatiu espectacular. Les peces del Barroc i diferents cançons d'autors francesos de la primera part del recital van donar pas a una segona, íntegrament dedicada al compositor Anton García Abril, amb motiu del seu setantè aniversari.

Pau i llibertat

La càlida i modulada veu d'Ainhoa Arteta, mil·limètricament acompanyada amb cadascuna de les notes que Lorenzo Bavaj feia sorgir del piano, en el marc d'un auditori l'estructura del qual trenca el so i corregeix el temps de reverberació fins a fer-lo òptim, fou ideal per recordar-nos la universalitat d'aquest llenguatge que és la música, així com l'actualitat del missatge de qui fou un paladí infatigable de la pau, de la llibertat i de les nacions oprimides. Exiliat voluntàriament a Prada del Conflent, el seu silenci altament significatiu i representatiu només fou trencat amb els festivals de Prada i, des de 1960, amb la difusió a tot el món, com a missatge de pau, de l'oratori *El pessebre*. L'any 1971 fou estrenat el seu himne a la pau de l'ONU. Pau Casals ja fa molt temps que no és entre nosaltres. Les iniciatives empreses per la població del Vendrell al voltant de la seva figura serveixen perquè les seves paraules i els seus pensaments siguin més presents que mai en un món on el clam per la pau és malauradament encara molt necessari i imprescindible.

- Subratlleu totes les dades biogràfiques de Pau Casals i, a partir d'aquestes dades, redacteu una breu biografia d'aquest músic.
- Quines dues obres seves s'erigeixen com a himnes de la pau?
- Què és un oratori?

8. El fragment següent conté les paraules que Pau Casals va pronunciar a la seu de l'Organització de les Nacions Unides (ONU). L'actuació del músic va ser molt transcendent perquè havia renunciat a tocar el violoncel en públic en protesta perquè els estats democràtics no condemnaven el règim franquista.

Llegiu el fragment següent i, després, tenint en compte tota la informació que tindreu d'aquest músic universal, redacteu un text (d'unes deu o quinze línies) explicant quin és el missatge encara vigent de les paraules de Pau Casals a l'ONU.

A la tercera actuació de Casals a l'ONU, el 24 d'octubre de 1971, quan ja s'acostava als noranta-cinc anys, U Thant l'havia invitat a compondre un himne a la pau que s'interpretaria el Dia de les Nacions Unides. [...] El dia de l'estrena, Casals va dirigir la seva Orquestra del Festival Casals; acabada la primera interpretació de l'Himne, U Thant va oferir a Casals la medalla de la Pau de l'ONU. Hi hagué més música –per exemple un concert per a tres pianos de Bach tocat per Horszowski, Serkin i Istomin– i després Casals va demanar el violoncel. Parlant calmosament a un públic immòbil i extasiat, va dir que feia quaranta anys que no havia tocat en públic, però «avui he de tocar». Agafant el violoncel, i ja a punt de començar, va alçar el braç dret i va presentar El cant dels ocells amb la veu curulla d'emoció:

«Jo sóc català. Avui Catalunya ha quedat reduïda a unes províncies d'Espanya. Però, què ha estat, Catalunya? Catalunya ha estat la nació més gran del món. Els dic, us diré per què: Catalunya va tenir el primer Parlament, molt abans que Anglaterra. I fou a Catalunya on hi va haver un principi de «Nacions Unides». Totes les autoritats de Catalunya es van reunir el segle XI a Toluges –una ciutat que avui pertany a França però que abans era de Catalunya– per parlar de pau. Sí, al segle XI! Pau al món, perquè Catalunya ja estava contra la guerra, contra allò que les guerres tenen d'inhumà. Sí, al segle XI. Això era Catalunya! I jo estic tant content d'ésser aquí, amb vosaltres, content i commogut... [...]

Fa molts anys que no toco el violoncel en públic, però crec que he de fer-ho en aquesta ocasió. Tocaré una melodia del folklore català: El cant dels ocells. Els ocells, quan són al cel, van cantant: «Peace, peace, peace», i és una melodia que Bach, Beethoven i tots els grans haurien admirat i estimat. I, a més, neix de l'ànima del meu poble, Catalunya.»

Paraules de Pau Casals a l'ONU, 24 d'octubre de 1971
(www.agntv.com/aura/personatges)

BIBLIOGRAFIA

- AADD. *Història del món contemporani*. Barcelona: Brúixola, 2000.
- ALAVEDRA, J. «Pròleg», dins *Res de nou a l'Oest*, de REMARQUE, E. M. Barcelona: Edicions Proa, 1968⁴.
- ALBAIGÈS, J.M. *Diccionari dels noms de noia*. Barcelona: Edicions 62, 1995.
- CORRIUS, M.; VILÀ, C. «Pau Joan Hernández». *Itineraris de lectura*. Associació d'escriptors en llengua catalana, 2000.
(<http://www.escriptors.com/autors/hernandezpj/>)
- Diccionario alemán-español / español-alemán*. Berlin i München: Langenscheidt, 1989.
- GAILLARD, V. «El camp de l'horror». *Presència* [Girona] (29 d'agost-5 de setembre de 2003), n. 1.644, p. 2-9.
- GRASA, R.; REIG, D. *Quaderns linguapax*. Barcelona: P.A.U., 1998.
- LANAO, P.; VINYOLES, C. «Acompanyant la Neus, Viatge a Ravensbrück». *Presència* [Girona] (13-19 de juny de 2003), n. 1.633, p. 14-19.
- MARTORELL, O. *Cànons d'ahir i d'avui*. Barcelona: mf, 1973, v. 1.
- MAS, À.; OLIVERAS, M.A. *Geografia dels conflictes*. Barcelona: Castellnou, 1995.
- PERIS, A. *Diccionari de locucions i frases llatines*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2001.
- RASPALL, J.; MARTÍ, J. *Diccionari de locucions i frases fetes*. Barcelona: Edicions 62, 1984.
- ROMEVA, R. *Desarmament i desenvolupament*. Barcelona: Intermón-Oxfam, 2000.
- TARDI, J. *La guerra de las trincheras*. Barcelona: Norma Còmics, 1999.
- VERGÉS, A. «Violència i militarisme», dins VERGÉS, J. *Una crítica a la interpretació rortyana* [manuscrit: tesi]. Girona: Universitat de Girona, 1998.

Edicions de les tres obres estudiades

- HERNÁNDEZ, P.J. *L'ombra del Stuka*. Barcelona: Empúries, 1998. (L'odissea; 98)
- REMARQUE, E.M. *Res de nou a l'Oest*. Barcelona: Edicions Proa, 1968⁴. [pel pròleg]
- REMARQUE, E.M. *Res de nou a l'oest*. Barcelona: Edicions Proa, 1985⁵. [per la novel·la]
- UHLMAN, F. *L'amic retrobat*. Barcelona: Columna Edicions, 1996. (Columna Jove)

Webs

http://icarito.tercera.cl/enc_virtual/
<http://www.desarme.org/publique>
<http://www.ebreguia.com/miravet>
<http://www.elangeldelaweb.org>
<http://www.escriptors.com/autors/hernandezpj/>
<http://www.fut.es/~cebe>
<http://www.library.ohiou.edu>
<http://www.linguapax.org>
<http://www.nobel.se/peace/laureates/index.html>
<http://www.pangea.org/edualter/material>
<http://www.quimica.urv.es>
<http://www.spanisharts.com/history>
<http://www.xtec.es/~aguiu1/socials>
<http://www.xtec.es/~fchorda/guerni>
www.agntv.com/aura/personatges
www.santillana.es
www.xtec.es/~aguiu1/socials/mapes.htm
www.xtec.es/~lvallmaj/preso/totalita.htm

ANNEXOS

ANNEX 1: EXERCICIS DE COMPRESIÓ LECTORA

Marqueu amb una creu la resposta correcta:

1. Per què el llibre es titula *L'ombra del Stuka*?

- Al fons de l'Ebre hi ha un avió antic.
- L'acció té lloc en un avió de les fires.
- La presència simbòlica del Stuka encara és present a la vida dels personatges.

2. Quina importància té que en David sigui jueu?

- Cap, l'autor ho va triar perquè sí.
- Molta, els jueus van ser massacrats a la Segona Guerra Mundial.
- Força, se li han de fer àpats especials.

3. Per què l'Elvira porta sostenidors massa petits?

- Considera que simbolitzen l'opressió de la dona.
- Vol que la valorin per ella mateixa, no pel seu cos.
- Té poc pit.

4. Quina llengua és el jiddisch, amb la qual en David canta cançons?

- Una varietat palestinoisraeliana.
- Un dialecte de la comunitat gitana d'Hongria.
- Una varietat parlada pels jueus de centre Europa.

5. Per què el pare d'en Roger es posa nerviós quan es busca una casa alemanya?

- Darrere la propietat de la casa s'amaga el secret de la família.
- Coneix l'amo i li deu diners.
- Hi va morir un parent seu i està enterrat allà.

6. Què és el Gòlem?

- Un llibre on s'explica el secret de la família d'en David.
- Un home de fang que protegeix els estadants d'una casa.
- Un gos ensinistrat per matar intrusos.

7. A quin lloc s'amaga el petit paradís de la Rebeca?

- A la cuina de la casa, darrere una porta secreta de la llar de foc.
- Al fons del riu, prop de les canonades de la depuradora de musclos zebra.
- En una cambra secreta al fons del pou.

8. Què significa la creu gammada que pinten sobre la casa on dorm en David?

- Perill, sobretot per a un jueu significa mort.
- Està pintada perquè recordi resar les oracions del dissabte, dia de festa jueu.
- Alegria, es pintava a les portes de les cases per Sant Colp, patró de la zona.

9. Quins són els indicis més clars dels sentiments entre en Roger i l'Elvira?

- Els comentaris de la mare de l'Elvira.
- Les fotografies als programes del cor.
- Els somnis que tenen cadascú d'ells.

10. Quina lliçó ensenya el llibre?

- La gent gran ha d'anar superant la guerra.
- L'amor venç l'odi i les rancúnies.
- No s'han de tenir tractes amb estrangers, que porten problemes.

Contesteu les preguntes següents:

1. Per què el llibre es titula *L'ombra del Stuka*?

.....

.....

.....

.....

2. Quina importància té que en David sigui jueu?

.....

.....

.....

.....

3. Per què l'Elvira porta sostenidors massa petits?

.....

.....

.....

.....

4. Quina llengua és el jiddisch, amb la qual en David canta cançons?

.....

.....

.....

.....

5. Per què el pare d'en Roger es posa nerviós quan es busca una casa alemanya?

.....

.....

.....

.....

6. Què és el Gòlem?

.....

.....

.....

.....

7. A quin lloc s'amaga el petit paradís de la Rebeca?

.....

.....

.....

.....

8. Què significa la creu gammada que pinten sobre la casa on dorm en David?

.....

.....

.....

.....

9. Quins són els indicis més clars dels sentiments entre en Roger i l'Elvira?

.....

.....

.....

.....

10. Quina lliçó ensenya el llibre?

.....

.....

.....

.....

ANNEX 2: SOLUCIONARI

I. EL VALOR DE LA PAU

1. CONCEPTE. TERMINOLOGIA. SIMBOLOGIA

2. a) El masculí prové de PAULUS i el femení de PAX-PACIS.

b) *Paulina*.

3. a) Irene (grec); Frida, Frederic i Frederica (germànic).

b) Alfred, Friedegunda...

4. a)

<i>Nom</i>	<i>Traducció</i>	<i>Origen</i>	<i>Significat</i>
Konradin	Conrad	Germànic	Consell de l'agosarat / Persona corrent
Fritz	Frederic	Germànic	Príncep de la pau
Hans	Joan	Hebreu	Compassió de Déu
Karl	Carles	Germànic	Viril
Adolf	Adolf	Germànic	Llop noble i, figuradament, guerrer noble
Frank	Francesc	Medieval	Nom que Bernardone d'Assís donava al seu fill Joan, futur sant Francesc, per la seva afecció a la llengua francesa
Hugo	Hug	Germànic	Intel·ligent
Max	Màxim (Hipo-corístic: Max)	Llatí	Nom que s'aplicava al primer d'un seguit de fills a l'antiga Roma

5.

Ariadna   Albert   Èlia   Raquel   Tamara   Mònica   Daniel   Carla
Isaac   Sara   Sílvia   Marta   Diana   Joaquim   Helena   Judit
Tània   Elisabet   Gisela   Joan   Eva   Biel   David   Gerard

6.

Pace   italià
Shalom   hebreu
Paix   francès
Friede(n)   alemany
Peace   anglès
Pax   llatí
Eirenée   grec

10.

<i>Significat</i>	<i>Mot llatí</i>
Nombre mínim de presents en un acte, assemblea, etc.	Quòrum
Talòs, maldestre	Tros de quònim
Punt essencial, clau	Quid
Conjunt d'una obra literària o lingüística	Corpus
Gran confusió, caos, batibull	Maremàgnum

13.

- No li agrada ficar-se en baralles ni discussions: és una persona de pau.
- No tinc més ganes de discutir ni de ser busca-raons: vinc en to de pau.
- Feia molts anys que estaven renyits però s'han reconciliat. Per fi han fet les paus.
- Tu em devies tres euros i jo te'n devia cinc. Té, te'n dono dos i ara estem en paus.
- Em vaig jugar trenta euros en la rifa de Nadal. No vaig guanyar res però em van tornar els diners: vaig fer la pau.

2. ELS NOBEL

3.

<i>Enunciats</i>	<i>V</i>	<i>F</i>
La família Nobel, procedent d'Amèrica, va emigrar a Suècia l'any 1833.		X
Alfred Nobel estudià química i enginyeria, com molts avantpassats seus.	X	
De petit, Alfred Nobel va deixar Suècia i va marxar a Rússia, on el seu pare va crear diferents indústries.	X	
Nobel va descobrir la dinamita, la gelatina i la pólvora sense fum (pólvora balística).	X	
Es van instituir els premis per compensar el mal que el descobriment de Nobel havia causat a la humanitat durant les guerres.	X	
Els premis inicials eren de medicina, literatura, pau, química i ciències econòmiques.		X
La gestió dels premis fins l'actualitat l'ha duta a terme la fundació Nobel.	X	

6. Els seus pares Pierre i Marie Curie i la seva germana Irène amb el seu marit:

1903: Pierre i Marie Curie. Premi de física.

1911: Marie Curie. Premi de química.

1935: Frédéric Joliot i Irène Joliot-Curie. Premi de química.

3. L'EDUCACIÓ PER A LA PAU

2.

Antic model de seguretat

Foment de la indústria d'armes
Descontrol del comerç d'armes
Caràcter ofensiu de les doctrines i armes
Creació d'imatges de l'enemic
Seguretat nacional
Cultura de la violència i la força
Blocs militars
Dissuasió
Acumulació continua d'armes

Nou model de seguretat

Conversió de la indústria
Transparència del comerç d'armes
Defensa no provocativa ni ofensiva
Tolerància i cooperació amb els altres
Seguretat compartida
Cultura de la pau
Visió global del planeta
Apaivagament de la tensió
Desarmament

4. a) Rússia, Xina, USA, Gran Bretanya, França.

5. b) Armes nuclears o químiques (POC a totes) / armes convencionals (MOLT a totes).

6. Els elements tècnics són als diccionaris. La raó principal és desmoralitzar la població civil castigant els més dèbils (nens, agricultors...).

II. RES DE NOU A L'OEST, D'ERICH M. REMARQUE

1. UBICACIÓ HISTÒRICA I POLÍTICA (EUROPA, 1914-1918)

1. Bàndol central: Alemanya, Imperi austrohongarès, Turquia, Bulgària. Bàndol aliat: Anglaterra, França, Rússia, USA, Romaniaa, Sèrbia...
2. L'Imperi austrohongarès reunia l'actual Àustria, Hongria, Croàcia, Eslovènia, Sèrbia i Montenegro i Bulgària.
4. L'anomenaven la Gran Guerra, ja que no suposaven que n'hi hagués una altra.
5. b) L'acudit es burla dels generals que sacrifiquen els seus homes per uns avenços inútils; surt de la sèrie anglesa *The Black Adder* (*L'Escurçó negre*).
7. b) Quasi el 60% dels morts.

2. MANIFESTACIONS ARTÍSTIQUES

1. El corrent artístic que millor reflecteix la situació convulsa que viu Europa des dels anys 10 fins als anys 30 del segle xx és l'anomenat expressionisme. Es desenvolupa especialment a Alemanya i es basa en una visió pessimista del món, on l'ésser humà és vist com un animal que no domina les forces que el mouen, que no és lliure. La por per la situació de la guerra fa que deformin les figures per expressar el malestar i la tensió, i comuniquen una crítica cruel i fosca de la societat, elogiant la bogeria, la desesperació i la mort. Molts d'aquests autors moriran a la Primera Guerra Mundial. Entre ells destaquem en literatura Döblin, Kafka, Leppin, Ungar, Trakl o Stramm, en pintura Munch o Kokoschka, i Wiene, Murnau o Lang en cinema.
2. b) Demencial, hòrrid, desesperat, sinistre, colpidor.
3. b) Blau fosc, negre, vermell.

3. L'AUTOR

1. b)

- El Tractat de Versalles és injust i ens ha portat a la misèria econòmica; per això cal lluitar-hi en contra. (1)
- A la Gran Guerra (1914-1918) van morir 11 milions de persones. (2)
- Alemanya mereix tornar al paper important a Europa. (1)
- La guerra només afavoreix els grans industrials; la resta de la gent són carn de canó. (2)
- Els alemanys han de tenir més espai a Europa, i recuperar els territoris que eren del país, amb gent del país. (1)
- Per a qualsevol alemany excepte els derrotistes, servir a la guerra és un deure i un honor. (1)
- Qui diu que no vol guerres és un covard i un antipatriota. (1)
- No es basteix res sobre generacions de joves morts. (2)

1. c)

Karl Bruckner	<i>Sadako vol viure</i>
Primo Levi	<i>Si això és un home</i>
Roland Dorgelès	<i>Les creus de fusta</i>
Arnold Zweig	<i>Debat sobre el sergent Grisha</i>
Berta de Suttner	<i>A baix les armes</i>

4. ELS TRES EIXOS CENTRALS DEL LLIBRE

4.1. La guerra (qui la fa, qui la declara, qui la pateix, qui hi guanya)

1. a) Els guanyadors, reflectint el seu punt de vista i els seus interessos.
2. a) Són gent com ells i només una ordre els posa a l'altre costat.
  - b) Malament, amb molta estretor i misèria, fent tot tipus de sacrificis.
  - c) Els industrials i els que ja tenien riquesa.
  - d) Com ho explica en Kropp.
  - e) Que, de la guerra, en tenen la mateixa culpa que ells, és a dir, cap culpa.
  - f) L'Estat i els seus propis professors, que creien i respectaven.
  - h) Segurament seria a les manifestacions.

4.2. El dolor i la misèria de la guerra

1. a) Els crits i les boques badades s'hi poden relacionar.
  - b) Els volen estalviar un sofriment inútil matant-lo d'un tret.
  - e) Generalment se'ns pinta una guerra amb herois, un bàndol bo i honest i un de dolent, pervers i despietat. Només els bons sofreixen i guanyen. A l'obra no és gens així, no hi res d'heroic.

4.3. Una generació perduda

1. Únicament les bones relacions entre companys: els textos 3 i 6 poden oferir bons exemples.
4. Res, creu que no tindrà futur.
5. Perquè no té una vida començada a la qual tornar, i res del que havia après li pot servir ni compensar el que ha vist a la guerra.
6. Els dos darrers elements són els considerats bàsics.

III. L'AMIC RETROBAT, DE FRED UHLMAN

1. L'AUTOR I EL CONTEXT DEL LLIBRE

1. a) Advocat i pintor, antinazi, va emigrar, com el protagonista, als EEUU.
5. Antisemitisme
6. a) 1935. Dividien els alemanys en tres grups racials i restringien els moviments dels jueus que van acabar confinats als guetos.
  - b) A l'assassinat de tots els jueus dels països dominats per Alemanya.
  - c) L'assassinat dels disminuïts psíquics, malalts crònics i impeditos, encara que fossin aris.
10. Imre Kerstéz. *Sense destí, Kaddish pel fill no nascut, etc.*
11. Montserrat Roig: *Els catalans als camps nazis*; David Serrano: *Un català a Mauthausen. El testimoni de Francesc Comellas*; Amat Piniella: *K.L. Reich*; M. Àngels Anglada: *El violí d'Auschwitz*.

2. REFERÈNCIES ARTÍSTIQUES

3. b) Ambdues pintures pertanyen al Neopressionisme. La pintura de Cézanne s'ha dividit en quatre etapes i aquesta obra s'inclou dins la que s'ha considerat la quarta etapa o etapa sintètica.
  - d) Van Gogh es va amputar una orelleta en un moment de ressentiment i ofuscació.

3. DISCURS NARRATIU I LLENGUA LITERÀRIA: UNA BREU PINZELLADA

1. a) Primera persona.

b) El protagonista de la història: Hans Schwarz.

2. Segueix un ordre cronològic dels fets: del passat cap al present

3. Pretèrit perfet perifràstic i imperfet d'indicatiu.

4. b) Trenta anys

c)

- Data inicial dels fets narrats: febrer de 1932
- Data final dels fets narrats: 19 de gener de 1933
- Data en què es narren els fets: 1963

5. La rebuda d'una carta del Karl Alexander Gymnasium.

8.

No aprenem de l'escola sinó de la vida

Non scholar sed vita discimus

Sota la grandesa de l'eternitat

Sub especie aeternitatis

És plaent i bell morir per Alemanya

Dulce et decorum pro Germania mori

9. Paradoxa / metàfora / comparació i personificació / personificació.

10. a)

La casa del meu pare, una vil·la modesta feta de pedra local, era en un jardí petit ple de cirerers i pomers en el lloc conegut com die Höhenlahe de Stuttgart. Allà hi havia les cases de la burgesia benestant o rica de la localitat, una de les zones més boniques i pròsperes d'Alemanya. Envoltada de pujols i vinyes, s'estén per una vall tan estreta que només hi ha uns quants carrers plans; la majoria puguen cap als pujols tan bon punt hom surt de la Königstrasse, el principal carrer de Stuttgart. La vista que pot contemplar-se des del cim és molt remarcable: milers de xalets, el Schloss vell i el nou, el Stiftskirche, l'Òpera, museus, i el que eren llavors parcs reials. Hi havien Höhenrestaurants pertot arreu, amb terrasses espaioses on la gent passava els calorosos vespres d'estiu bevent vi del Neckar o del Rin i atipant-se d'enormes quantitats de menjar: vedella i amandina de patates, Schnitzel Holstein, Bodenseefelchen, truita de la Selva Negra, fetge calent i salsitxes de sang amb Sauerkraut, Rehrücken amb Preiselbeeren, turnedos amb salsa béarnaise i només Déu sap què més, seguit d'un fantàstic assortit de pastissos coberts de crema. (p. 41)

b) Königstrasse: carrer del rei / Höhenrestaurants: restaurants d'altura (en el sentit de «bons» restaurants / Rehrücken: espatlla de cabirol.

c) Die Rathausstrasse / Der Lammrücken.

IV. L'OMBRA DEL STUKA, DE PAU JOAN HERNÁNDEZ

1. UBICACIÓ HISTÒRICA I POLÍTICA (LA GUERRA CIVIL ESPANYOLA)

5. Les Brigades Internacionals, Orwell i Hemingway lluiten a favor de la República.

2. ART: EL GERNIKA DE PICASSO

1.

- A Biscaia.
- L'arbre de Gernika.
- La lendakaritza, seu del govern basc, en record de la tragèdia.
- No té les lletres c i ç, ni els dígrafs ny i ll.

2.

a) El brau i la dona amb el fill mort (esquerra):

- La dona plora pel fill mort. Té els pits secs i buits, no pot alletar-lo. Simbolitza la maternitat estèril a causa de la guerra.
- És agressiu; és ple de punxes que marquen aquesta agressivitat, la força desbocada de la guerra.

b) El cavall, la llum i l'home (centre-esquerra):

- Els ulls enormes i sortits i la boca oberta que xiscla.
- Està desfet i mort, per això li falten parts.
- Perquè no representa la pau, està de dol, simbolitza que fins i tot ell representa la mort.

c) La paret oberta, la llàntia i la dona que corre (centre-dreta):

- Cap a la llum de la llàntia.
- Blanc, sense ferida i il·luminat.
- És com una forma vaporosa, un desig d'acostar-se a la part positiva.

d) La dona que es crema (dreta):

- Braços oberts i ulls esbatanats, sense possibilitat d'escapar-se.

3. c)

Bombeta elèctrica

Cavall udolant de dolor
Brau
Dona amb fill mort
Home sense cos

Llàntia d'oli

Part del cavall no ferida
Dona que tendeix a la llum
Dona que porta la llàntia

3. L'AUTOR I EL CONTEXT GEOGRÀFIC

5. a) Àrab.

b) País valencià i sud de Catalunya.

c) Perquè la invasió àrab no hi va arribar.

6.

Casa Montagut (Plaça de Dalt)	Móra d'Ebre
Plaça de la Verdura	Benissanet
Plaça de la Sanaqueta	Miravet
Església de Sant Jaume	Tivissa
Escales de Blai i Porxe de la Presó	Rasquera

7. El més important és el de Xerta, a la mateixa zona on passa la novel·la.

8. a) Cassoleta de tros, fesols amb romesco, flors de carbassera, truita amb suc, clotxa, conill amb escamarlans, coques de maçana, panadons, pastissets de Tortosa, corassons.

9. a) Estan sirgant, és a dir, estirant el llagut amb cordes des de la riba. Es feia quan el corrent o els vents eren contraris a la direcció del llagut.

4. ELS PERSONATGES

4.1. Les relacions humanes

4. La presència d'en David fa moure afectes i formes de pensar, i desperta una comunitat, retornant les coses al punt on haurien d'haver estat fa molt temps.

5.

- El pare d'en Roger convida a sopar qualsevol dia l'Elvira. (6)
- L'Elvira somnia amb en Roger i amb en David, i es desperta ben suada, i amb moltes ganes de plorar. (3)
- L'amistat entre l'Elvira i en Roger venia des de l'escola; va haver-hi fins i tot un inici d'enamorament, al qual, de mutu acord, havien acabat renunciant. (1)
- L'àvia Alexandra diu a l'Elvira que encara que en Roger sembli simpàtic, sempre serà el fill d'un ric, i encara que sigui bon noi, al final quedarà clar que ell pertany a una classe social i ella a una altra. (2)
- Abans de baixar al pou, en Roger diu a l'Elvira que retornaria del mig de la Terra per continuar veient-la tan bonica. I l'Elvira nota que es posa tota vermella i se li accelera el cor. (5)
- L'Elvira diu a en Roger que qui li agrada és ell i que el que sent ja no és un joc com l'anterior estiu. (7)
- En Roger sentia que l'Elvira era tot just a la llitera de dalt, però al mateix temps molt lluny, i aquesta sensació el neguiteja fins a impedir-li dormir. (4)

4.2. Cadascú és cadascú

4.2.1. L'Elvira i els sostenidors

3. Als anys 60 les dones cremaven els sostenidors com a rebuig a cert tipus de condicionaments masculistes; era un símbol que les dones conscienciades usaven com a forma d'alliberament.

5. Són els dubtes del subconscient de l'Elvira, fruit de l'atracció cap als dos nois

7. Serveix de nexa a les dues famílies, alhora que s'ha reconciliat amb ella mateixa. Potser és la més forta i decidida de tots.

4.2.2. En Roger i el seu petit món

2. b) Segurament en contra.

4.2.3. En David i la història genealògica

1.

Cabells rossos

Cabells negres

Deu mesurar 1,60 i pesar 85 quilos

Deu mesurar 1,90 i pesar 90 quilos

Vesteix amb un vestit blau i corbata fosca

Vesteix com un hippy

Vesteix amb robes esportives

Menja i dorm als millors llocs

Es conforma amb el mínim

Reservat i poc comunicatiu

Reservat però amical

Es riu dels catalans

Té interès en altres cultures

Toca el fiscorn i la tenora

Canta cançons tiroleeses

Toca la guitarra

Menja sobretot embotits

Li agraden els Brastwurtz de porc

7. *El Gòlem* és una obra literària de Gustav Meyrink, escriptor austríac de principis del segle XX; hi ha altres éssers creats, com la criatura del Dr. Frankenstein, o el robot XR2 de la *Guerra de les Galàxies*.

8.

⁶ L		C	A	A	S	I ¹
² R	E	B	E	C	A	
		I			N	M
			L		O	E
	B	O	C	A	J ^{3/4}	S ⁵

Horitzontal: ¹ISAAC, ²REBECA, ³JACOB.

Vertical: ⁴JONÀS, ⁵SEM.

Diagonal: ⁶LEILA.

4.2.4. En Josep Arganyol i la culpa familiar

1. Pàgines 24, 42, 96...
2. Adam i Eva, i el pecat original.
4. Convertir-se en un home solitari i sense alegria. Lliure
5. D'haver-se enriquit de forma deshonest, i viure en una altra categoria social

4.2.5. L'àvia Alexandra i la revolució perpètua

1. Que s'ha format intel·lectualment pel seu compte, sense professors.
3. Ve d'Astúries, àrea tradicionalment obrera i d'esquerres, amb molta conflictivitat social i molta repressió de la Guàrdia Civil als anys 20/30.
5. Perquè sap què va fer l'avia Arganyol a la família jueva.

5. LA TRAMA NARRATIVA I LA LLIÇÓ FINAL DEL LLIBRE

1. Els punts 4, 6 i 9 (p. 68 i 69).
2. Plantejament (p. 1-48) / Nus (p. 48-142) / Desenllaç (p. 142-153).
4. La cançó i la figura de la Dama del riu, i el soroll i l'ombra del Stuka.
6. El Ximble, perquè els animals poden captar coses que els humans no podem captar.

6. EL COMPONENT LINGÜÍSTIC

3. a)

renillar	cavall
mugir, bramular	bou
parrupar o parrupejar	colom, tórtora
miolar	gat
lladrar o lladruquejar	gos
cloquejar	gallina
rugir	lleó
udolar	llop

3. b)

renill
mugit, bramul
parrup o parrupeig
miol
lladruc
cloqueig
rugit
udol

4.

Tenir el cor com una lletia
Posar la pell de gallina
Bullir la sang
Tenir cucs
Escampar la boira
Fugir d'estudi
Estar escagarrinat
Girar cua

8. a)

Festa alegre en què els nens reben regals	Hanucà
Entrada en la comunitat dels creients adults	Bar mitsvah
Commemoració de la fugida dels jueus a Egipte	Pasqua
Ideal de la vida mística	Devecut
Pregària per als morts	Caddih

b) Caga tió o Diada de Reis.

V. MÚSICA PER A LA PAU

1.

<i>Obra</i>	<i>Autor</i>	<i>Música culta</i>	<i>Música popular</i>
<i>Fidelio</i>	Beethoven	X	
<i>Stille Nacht, Heilige Nacht</i> (Santa nit)	Franz Gruber		X
<i>Eine kleine Nacht Musik</i> (Petita música nocturna)	Mozart	X	
<i>El meu fillet té fred</i>	Popular		X

2.

- Al poble es canta la cançó sense lletra perquè segurament la devien sentir cantar als parents de la Rebeca Tischler en alemany, i com que en desconeixien el significat només els va perdurar la tonada.
- Es tracta d'una cançó popular. Sovint trobem la mateixa cançó, en països diferents i amb lletres diferents. Es transmetia oralment, de pares a fills i es «transportava» per mitjà de viatges, parents, rodamons...

5. 9a Simfonia.

